

TURİZM VE İNOVASYON İLİŞKİSİ: LİTERATÜR TARAMASI

Doç. Dr. Cem IŞIK

Atatürk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Türkiye

E-mail: isikc@atauni.edu.tr

Arş. Gör. Emre AKOĞUL

Atatürk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Türkiye

E-mail: emre.akogul@atauni.edu.tr

Öğr. Gör. Sedat TAŞ

Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Türkiye

E-mail: sedattas61@gmail.com

Öğr. Gör. Abdulkadir UYRUN

Siirt Üniversitesi, Kurtalan MYO, Türkiye

E-mail: auyrun@gmail.com

Tahmina HAJİYEVA

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Turizm İşletmeciliği, Türkiye

Barış TURAN

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Turizm İşletmeciliği, Türkiye

Ahmet Halil DIRBO

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Turizm İşletmeciliği, Türkiye

Özet

Makale Bilgisi:

Geliş: 26-12-2018

Düzeltilme: 27-12-2018

Kabul: 27-12-2018

Anahtar Kelimeler:

Turizm

İnovasyon

Literatür taraması

Meta analizi

Bireysel yenilikçilik

Hizmet inovasyonu

Turizm-inovasyon ilişkisini irdeleyen bu literatür araştırmasında ulusal düzeydeki yayınların özelliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Konu ile ilgili 2006-2018 yılları arasında yayınlanmış toplam 143 çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırmaya ulusal düzeydeki dergilerde yayınlanan makaleler ve Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinin veri tabanında yer alan turizm ve inovasyon ile ilgili erişime açık tezler dâhil edilmiştir. İncelenen çalışmalar bireysel düzeyde, işletme düzeyinde, ülke düzeyinde ve inovasyon türleri düzeyinde sınıflandırılmıştır. Genel olarak elde edilen sonuçlar turizm-inovasyon çalışmalarının işletme performansına olan etkisi, işletme yöneticilerinin yenilik algısı, KOBİ'lerde inovasyon, işletmelerde inovasyonun önemi, inovasyon sürdürülebilirlik ilişkisi, bireysel yenilikçilik, işletme yöneticilerinin inovasyon anlayışı/algısı, turizmde teknoloji inovasyonu, kentlerde inovasyon, inovasyon harcamaları ile turizm geliri ilişkisi, hizmet inovasyonu ile turizmde inovasyon ve girişimcilik üzerine yoğunlaştığını göstermektedir.

THE RELATIONSHIP OF TOURISM AND INNOVATION: A LITERATURE REVIEW

Assoc. Prof. Cem IŞIK
Atatürk University, Tourism Faculty, Turkey
E-mail: isikc@atauni.edu.tr

Research Asst. Emre AKOĞUL
Atatürk University, Tourism Faculty, Turkey
E-mail: emre.akogul@atauni.edu.tr

Inst. Lecturer Sedat TAŞ
Gümüşhane University, Tourism Faculty, Turkey
E-mail: sedattas61@gmail.com

Inst. Lecturer Abdulkadir UYRUN
Siirt University, Kurtalan Vac. School, Turkey
E-mail: auyrun@gmail.com

Tahmina HAJİYEVA
*Atatürk University, Institute of Social Science,
Tourism Management, Turkey*

Barış TURAN
*Atatürk University, Institute of Social Science,
Tourism Management, Turkey*

Ahmet Halil DIRBO
*Atatürk University, Institute of Social Science,
Tourism Management, Turkey*

Abstract

Article Info:

Received: 26-12-2018
Revised: 27-12-2018
Accepted: 27-12-2018

Keywords:

Tourism
Innovation
Literature review
Meta-Analysis
Individual Innovation
Service Innovation

In this review of literature which deals with tourism-innovation relationship, it was aimed to determine the main characteristics of the national studies on the issue. 143 papers were published between 2006 and 2018 and related to this issue were reached. The articles from the national journals and the theses on tourism and innovation which are allowed to full-text access at the Databases of National Thesis Center of the Council of Higher Education were included in the study. The studies under investigation were grouped under the categories of individual, business, country, and innovation types. The results of the study reveal that the tourism-innovation relationship studies generally focus on the effects of studies on the performances of businesses, business managers' perceptions of novelty innovation in SMEs, the role of innovation in businesses, innovation-sustainability relationship, individual innovativeness, business managers' understanding and perception of innovation, technological innovation in tourism, innovation in cities, the relationship between innovation costs and tourism incomes, service innovation, and innovation and entrepreneurship in tourism.

1. GİRİŞ

Yeni dünya düzeninde hizmet sektörü, ekonomiler için büyüme ve iş fırsatları yaratmaktadır (Doğru ve Bulut, 2018; Işık vd., 2018; Işık vd., 2017; Işık ve Radulescu, 2017; Işık, 2015). İstihdam ve inovatif yaklaşımlar ise yeni fikirlerin ortaya çıkmasında etkili olan dinamik bir eko-sistemin alt yapısını oluşturmaktadır (Işık, 2018). Çoğu araştırmacı inovasyonu, yeni fikirlerin ortaya çıkmasıyla başlayan ve bu fikirlerin ticarileşmesine kadar olan süreç içinde birbirini takip eden bireysel ve örgütsel davranışlar bütünü olarak açıklamaktadır (Goldhar, 1980; Rogers, 1983; Dosi, 1988; Hjalager, 2002; Reddy, 2002; Jacob vd., 2003; Novelli vd., 2006; Hjalager, 2007; Chen ve Huang 2009; Williams ve Shaw, 2011; Rodriguez vd., 2014). Bir grup araştırmacı ise inovasyonun her şeyden önce ekonomik bir süreç olduğunu, ekonomik büyümedeki önemi açısından işletmelere rekabet üstünlüğü sağladığını ifade etmektedir. Başka bir ifade ile inovasyon ekonomik büyümenin kaynağını oluşturmakta ve yeni teknolojilerin de geliştirilerek yayılmasını sağlamaktadır (Schumpeter, 1932, 1934). Schumpeter'in buluş ile inovasyon ayrımı dikkate alındığında buluşun daha çok bilimsel ve teknolojik araştırmaları inovasyonun ise parlak fikirlerin kullanışlı ürünlere dönüştürülerek mevcut buluşlarla meydana gelen gelişmeleri ifade ettiği görülmektedir (Schumpeter, 1939).

Hizmet sektöründe inovasyon araştırmaları 90'lı yıllara kadar çok fazla ilgi çekmezken, araştırmacılar konuya daha çok imalat sektöründe yaşanan teknolojik yenilikler olarak odaklanmıştır (De Jong 2013). Turizm-inovasyon literatürü açısından Schumpeter'in yenilik teorisi aslında bir çıkış noktasıdır (Alsos vd., 2014). Teoriye göre inovasyon, yeni süreçlerin, yeni ürünlerin, yeni organizasyonel yapıların ve prosedürlerin araştırılması, keşfedilmesi, geliştirilmesi, iletilmesi, kabul edilmesi ve ticarileştirilmesi olarak açıklanmaktadır (Nordin, 2003; Hjalager, 2002, 2010). Öte yandan (1) yeni ürün ve hizmetlerin yaratımı (ürün ve hizmet yeniliği), (2) yeni üretim süreci (süreç yeniliği), (3) yeni pazarlar (pazar yeniliği), (4) yeni tedarikçiler (girdi yeniliği), (5) değişen örgüt ya da yönetim sistemi (örgütsel yenilik) de birer inovasyondur (Işık, 2018). Bu ayrım sadece turizm sektörü için değil diğer tüm hizmet sektörleri açısından da genel geçer bir yaklaşım olarak kabul görmektedir (Nordin, 2003; Hjalager, 2002, 2010).

Turizm endüstrisi bağlamında Hjalager (1997) inovasyonu Schumpeter'in inovasyon gruplamasını dikkate alarak sınıflandırmıştır. Turizm sektöründe inovasyonun eksikliğini tamamlamak amacıyla yeni bir kavramsal çalışma yapan Hjalager (2002), Abernathy ve

Clark'ın (1985) otomotiv sektöründe yenilikçiliğin rekabetçi etkilerini belirlemeye yönelik çalışmasındaki yenilik modelini turizm sektörüne uyarlayarak inovasyonu dört sınıfta toplamıştır. Bu araştırmaya göre yenilikler mimari (yapısal), düzenli, niş ve devrimsel olmak üzere dört sınıfa ayrılmaktadır. Mimari yenilikler sadece endüstri içerisindeki değişiklikleri ima etmez, aynı zamanda kullanılacağı toplum içerisindeki değişiklikleri de anlatır. Düzenli yenilik en az radikal olandır. Niş yenilikler temel yetkinlikler ve bilgi hariç, iş birlikçi yapılara karşı çıkma eğilimindedir. Turizm sektöründe yeniliğe ilişkin araştırmacılar ve uygulayıcılar çoğunlukla bu kategorinin sunmuş olduğu fırsatlara odaklanmaktadır. Devrimsel yenilikler dışsal yapıları değiştirmeksizin yetkinlikler üzerinde radikal etkilere sahiptir. Bu açıdan mimari yenilikler tüm yapıları değiştirme eğilimindedir ve turizm kavramını değiştiren yeni kurallar oluşturmaktadır (Hjalager, 2002).

Uluslararası turizm-inovasyon literatürü farklı ülke örnekleri açısından incelenecek olursa İngiltere'de ürün ve hizmet inovasyonunun otel performansını artırdığı (Viladimirov ve Williams, 2018), Galler'de hizmet inovasyonun sürdürülebilirlik üzerinde pozitif etkiler yarattığı (Warren, Becken ve Coghlan, 2018), Tayvan'da doğru inovasyon stratejilerinin rekabet avantajı sağladığı gibi operasyonel performans üzerinde olumlu etkiler oluşturduğu (Chen vd., 2018), İsveç'te kırsal turizme göçmenler adaptasyonu açısından inovatif çözümler bulunabildiği (Carson ve Carson, 2018), Türkiye'de yeşil inovasyon uygulamalarının turizmde yaygınlaşması gerekliliği (Işık ve Barlak, 2018, Dinçer vd., 2017), İspanya'da turizm'de mikro küçük işletmelerin inovasyona uyum sürecini hızlandırdığı (Perez vd., 2015), İngiltere'de turizmde bilgi ağ ve inovasyon ilişkilerinin yoğunluğunun doğru analiz edilmesi gerekliliği (Zach ve Hill, 2017), Meksika'da eko-inovasyon, sürdürülebilirlik, kültür ve iklim ilişkisinin doğru kurulması zorunluluğu (Rosario vd., 2017), Tayvan'da hizmet inovasyonun doğru sevk ve idaresinin seyahat acentelerinde kalite artışı sağladığı (Chen vd., 2017), Hırvatistan'da turizm sektöründe sosyal inovasyonun arttığı (Alkier vd., 2017) ve Yeni Zelanda'da ise inovasyonun turizm sektöründe olumlu etkileri tetiklediği (Henderson vd., 2017) yönünde çeşitli araştırmalar öne çıkmaktadır.

Bu çalışma ile ulusal düzeyde turizm-inovasyon konusunda yapılacak yeni araştırmalara daha önceki araştırmalarda kullanılan değişkenler, yıl ve analizlerde seçilen yöntemler ile analizler sonucu ulaşılan sonuçlar açısından bir özet sunulmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın turizm-inovasyon ile ilgili çalışma yapmak isteyen yeni araştırmacıları teşvik edeceğine inanılmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde giriş, bu bölümün devamında ulusal düzeyde turizm inovasyon ilişkisinin incelendiği literatür ve son bölümde ise sonuç ile öneriler yer almaktadır.

2. ULUSAL DÜZEYDE TURİZM-İNOVASYON İLİŞKİSİNİN İNCELENDİĞİ LİTERATÜR

Turizm ve inovasyon ile ilgili literatür taraması sonucu 143 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Ulusal düzeydeki dergilerde yayınlanan makaleler ve Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinin veri tabanında yer alan turizm ve inovasyon ile ilgili erişime açık tezleri içeren çalışmalar temaları itibari ile dört sınıflandırma altında toplanmıştır. Bu sınıflandırmalar; bireysel düzeyde yapılan inovasyon çalışmaları, işletme düzeyinde yapılan inovasyon çalışmaları, ülke düzeyinde yapılan inovasyon çalışmaları ve inovasyon türleri düzeyinde yapılan inovasyon çalışmalarıdır. Literatür taraması kapsamında incelenen çalışmaların sınıflandırılması ve yoğunlaşma oranı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo.1. Temalar ve Çalışma Sayıları

Temalar	Çalışma Sayısı
Bireysel	31
İşletme	91
Ülke	11
İnovasyon Türleri	10

Turizmde bireysel düzeyde yapılan inovasyon çalışmaları yazar, çalışma adı, ülke/şehir, kullanılan değişkenler, metot ve sonuç bağlamında yıl sırasına göre Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo.2. Turizmde Bireysel Düzeyde Yapılan İnovasyon Çalışmaları Teması

Yazar	Çalışmanın Adı	Ülke/Şehir	Değişkenler	Metot	Sonuç
Gül ve Gül (2018)	Turizmde İnovasyon Konulu Lisansüstü Tezlerin ve Makalelerin Bibliyometrik Analizi	Türkiye	İnovasyon, Turizm	Literatür taraması (Veri Tabanı Taraması)	Turizmin, değişik sektörlerinde gerçekleştirilen yenilikçi uygulamalar üzerine yoğunlaştığı, hem yerli hem de yabancı kaynak kullanımına ağırlık verildiği, tezlerde nitel ve nicel araştırma yöntemleri yaklaşık eşit oranlarda tercih edilirken, makalelerde ise nicel araştırma yönteminin daha ağırlıklı olarak tercih edildiği tespit edilmiştir.
Topsakal, Yüzbaşıoğlu ve Kocabıyık (2018)	Turizm Endüstrisi ve İnovasyon: Bir Meta-Sentez Çalışması	Türkiye	İnovasyon, Turizm	Literatür taraması/ İçerik Analizi (meta-sentez yöntemi)	İncelenen tezlerin örneklerinin daha çok yoğun turist alan destinasyonlarda ve otellere yönelik olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 2 devamı...

Eskiyörük (2018)	İnovasyon ve Yenilikçi Örgüt Kültürü	Türkiye	İnovasyon, Yenilikçi Örgüt Kültürü	Literatür Taraması	Yenilikçi örgüt kültürünün örgütsel yenilikçilik üzerinde pozitif etkileri olduğu belirtilmiştir.
Türk ve Kara (2018)	Genç Lider Yöneticilerin İnovasyon Anlayışı: Turizm Sektörü Üzerine Bir Alan Araştırması	Türkiye Osmaniye	Genç Lider-İnovasyon	Literatür Taraması	Çağdaş tarzda yönetim anlayışına yönelen günümüzün genç liderleri yeni fikirler bulmak, üretmek ve uygulamak konularında daha istekli oldukları ifade edilmiştir.
Aslan ve Su Eröz (2018)	Kırsal Turizmde Yenilik ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepe Örneği	Türkiye Kocaeli	Bireysel Yenilikçilik, Kırsal Turizm İşletmecileri	Frekans ve Yüzde Dağılımları, Faktör Analizi, Güvenilirlik, T-testi, tek yönlü varyans analizi (Anova)	Bireysel yenilikçilik ölçeğinden 80 üzeri puan aralıkta “Yenilikçi” olarak sınıflandırılan hiçbir katılımcının yer almadığı ifade edilmiştir.
Yatkın ve Akbaba (2018)	Türkiye’deki Gastronomi ve Mutfak Sanatları ile Açıcılık Bölümlerinde Verilen İnovasyon İçerikli Derslerin Önemi	Türkiye	İnovasyon, Gastronomi	Literatür taraması (Veri Tabanı Taraması)	2018 yılında, “Gastronomi ve Mutfak Sanatları” eğitimi lisans düzeyinde ve önlisans düzeyinde “Açıcılık” eğitimi verilen üniversitelerin eğitim kataloğları incelendiğinde inovasyon - yaratıcılık derslerinin ve bu dersleri veren üniversite sayısının da az sayıda olduğu belirtilmiştir.
Yıldız, Bal, Akın ve Ateş (2018)	Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Eğilimlerinin Ölçülmesi	Türkiye İskenderun	Bireysel Yenilikçilik, Turizm Öğrencileri (Lisans)	Tanımlayıcı Analizler, Frekans ve Yüzde Dağılımları, Güvenilirlik Analizi	Katılımcı öğrencilerin yaşları, mezun oldukları lise türü ve yenilikçilik algıları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, 21-23 yaş arası öğrenciler ve Turizm Meslek Lisesi mezunu öğrencilerin yeniliklere açıklık, isteklilik ve gönüllülük seviyelerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.
Işık ve Uzun (2018)	Alanya Otel İşletmelerinde İç Girişimcilik Algısı	Türkiye Antalya-Alanya	İç Girişimcilik-Otel İşletmesi-Turizm	Tanımlayıcı Analizler, Frekans ve Yüzde Dağılımları, Açıklayıcı Faktör Analizi.	Araştırma sonucunda ürün ve pazar yenilikçiliği, kendini yenileme, proaktiflik ve teknolojik yenilikçilik boyutları olmak üzere 4 faktörde toplanmıştır. Otel yöneticilerinin, iç girişimciliği yüksek düzeyde algıladıkları belirtilmiştir.
Işık ve Hajiyeva (2018)	Konaklama İşletmelerinde Bireysel Yenilikçilik ve Algılanan Örgütsel Destek Düzeyi İlişkisi: İstanbul İli Örneği	Türkiye İstanbul	Bireysel Yenilikçilik, Algılanan Örgütsel Destek, Otel İşletmeleri, BYÖ Ölçeği, AOD Ölçeği, İnovasyon	Korelasyon Analizi, Regresyon Analizi, ANOVA, T- Testi.	Araştırmaya katılan bireylerin eğitim düzeyleri ile yenilikçilik algılarının ve örgüt desteği ile bireysel yenilikçiliğin doğru orantılı olduğu ifade edilmiştir.
Yavuz (2018)	Akıllı Destinasyon: Turizm, İnovasyon, Girişimcilik ve Çözüm Bekleyen Konular	Türkiye	Turizm, İnovasyon, Girişimcilik	Örnek Olay İncelemesi, İkincil Veriler, Başarılı Dünya Örnekleri	Akıllı teknolojilerin turizm sektörünün çekicilikler, rezervasyon, ulaşım, konaklama, tur operatörleri, seyahat acenteciliği ve destinasyon yönetimi ve pazarlaması gibi çeşitli noktalarının uzun bir zamandır etkilediği ifade edilmiştir.

Tablo 2 devamı...

Bayındır (2018)	Konaklama İşletmelerinde Mutfak Şeflerinin Yenilikçi Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi	Türkiye/ Isparta	Konaklama İşletmeleri, Yenilikçilik	Nicel Araştırma, Anket, Frekans Analizi	Mutfak çalışanlarının, yenilikçilik ile ilgili fikir, uygulama ve yenilikçilik süreçlerini konu alan çalışmalara yönelimin artması gerektiği ifade edilmiştir.
Eşitti ve Erdem (2017)	Birey-Örgüt Uyumunun Örgütsel İnovasyon Üzerindeki Etkileri: Yiyecek-İçecek İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye İstanbul	Birey-Örgüt ve İnovasyon	Tanımlayıcı İstatistikler, Açıklayıcı Faktör Analizi ve Korelasyon Analizi	Birey-örgüt uyumu, örgütsel inovasyonu pozitif yönlü ve anlamlı bir şekilde etkilediği belirtilmiştir.
Işık ve Aydın (2017)	Kişisel Değerlerin Sosyal Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Turizm Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	TürkiyeErzurum	Sosyal Girişimcilik, Kişisel Değerler, Yenilikçilik, Turizm.	Açıklayıcı Faktör Analizi, KMO Değerleri, Korelasyon Analizi.	Araştırma kapsamına dâhil edilen tüm kişisel değerlerin sosyal girişimcilik eğilimi üzerinde pozitif ve anlamlı yönde bir etkiyleme içerisinde olduğu tespit edilmiştir
Ceylanlar, Seçilmiş ve Arslan (2017)	Turizmde Pazarlama ve Hizmet İnovasyonu Açısından Sanal Gerçeklik Uygulamaları	Türkiye Eskişehir	Sanal Gerçeklik, Pazarlama ve Hizmet İnovasyonu	Kavramsal İnceleme	Turizm sektörü açısından sanal gerçeklik, rekabet avantajı sağlayacak, yenilik bağlamında hizmet ve pazarlama faaliyetlerini geliştirecek ve iyileştirecek bir olgu olduğu ifade edilmiştir.
Unur, Atçı, Şanlı ve Albayrak (2017)	Turizm Yazınında İnovasyon ve Sürdürülebilirlik Araştırmaları.	TürkiyeMersin	İnovasyon-Sürdürülebilirlik-İnovasyon	Literatür Taraması, Bulut Analizi	Literatürde inovasyon ve sürdürülebilirlik konulu çalışmaların artış gösterdiği ve literatürde inovasyonun sürdürülebilirlikten daha az yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.
Çakmak ve Demirkol (2017)	Teknolojik Gelişmelerin Turist Rehberliği Mesleğine Etkileri Üzerine Bir Swot Analizi	Türkiye İstanbul	Teknoloji Yenilikler-Turist Rehberliği	Betimsel Analiz	Çalışma teknoloji unsurunun turizm endüstrisinin her bir alt sektöründe ne derece önemliyse rehberlik mesleğinin icra edilmesinde de o derece önemli olduğu ve bu önemin giderek artacağı sonucuna ulaşılmıştır.
Gürsel (2017)	Örgütsel Bağlılık Ve Yenilik Yönetimi İlişkisi: Mutfak Personeli Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Kırklareli	Örgütsel Bağlılık, Yenilik Yönetimi	Güvenirlilik Analizi, Alpha Modeli	Örgütsel bağlılık, işgörenlerin örgütle kendilerini özdeşleştirmeleri ve örgütün amaçları doğrultusunda sorumluluk duyarak hareket etmelerini sağlama gerekliliği ortaya konmuştur.
Işık, Işık ve Tırak (2016)	Turizm Amaçlı Konaklama İşletmelerinde Duygusal Emek İle Bireysel Yenilikçilik İlişkisi: Palandöken Örneği	TürkiyeErzurum	Duygusal Emek,Bireysel Yenilikçilik, İnovasyon, Konaklama İşletmeleri, Palandöken	Korelasyon Analizi, ANOVA Testi	Palandöken Kayak Merkezinde bulunan konaklama işletmelerinde çalışan personellerin harcamış oldukları duygusal emek ve bireysel yenilikçilik performansları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2 devamı...

Atar ve Konaklıoğlu (2016)	Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarının Örgüt İnovasyonu ve İç Girişimcilik Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi: Oteller Üzerinde Bir Araştırma	Türkiye Ankara	Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi, İnovasyon, İç Girişimcilik, Otel	Korelasyon Analizi, Çoklu Regresyon Analizi	Stratejik insan kaynakları yönetimi ile inovasyon ve iç girişimcilik arasında doğrusal yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.
Işık ve Türkmendağ (2016)	Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Algılarının Belirlenmesi	Türkiye Erzurum	Bireysel Yenilikçilik, Turizm Öğrencileri,	Faktör Analizi, Frekans Analizi, T testi, ANOVA Analizi	Bireysel yenilikçilik konusunda öğrencilerin daha fazla cesaretlendirilmeleri ve bu konuda daha fazla bilgi edinmelerinin önem arz ettiği ifade edilmiştir.
Işık, Tırak ve Işık (2016)	Potansiyel Kadın Turizmcilerin Girişimcilik ve İnovasyon Eğilimlerinin Belirlenmesi	Türkiye Erzurum	Girişimcilik, İnovasyon, Potansiyel Kadın Turizmciler	Güvenilirlik Analizi, Tanımlayıcı Analizler-Testi, Anova.	Araştırmaya katılan potansiyel kadın turizmciler deneyime açık ve kendilerine güveni yüksek kişiler olduğu, 22-25 yaş arasındaki kadınların girişimcilik ve inovasyon eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilmiştir.
Işık, Işık ve Işık (2016)	Yiyecek-İçecek İşletmeleri Müşterilerinin E-Tablet Menü Kullanımına Bakışı: Erzurum İli Örneği	Türkiye Erzurum	E-tablet Kullanımı- Yiyecek içecek işletmeleri- İnovasyon	Frekans Analizi	Çalışma, E-Tablet Menülerin sipariş bekleme süresini kısalttığı ve yemeğin hazırlanma aşamaları hakkında bilgi vermesinden dolayı olumlu yönde karşılandığını göstermektedir.
Kılıç (2016)	Otel İşletmelerinde Yenilikçiliğin Önündeki Engeller ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi: Bodrum Örneği	Türkiye Erzurum	Örgüt bağlılığı- İşgören yenilikçilik engelleri- Otel işletmeleri	Anket- T-Testi- Anova ve Welch- Korelasyon	Araştırma sonunda iş görenlerin, algıladıkları yenilikçilik engelleri ile örgütsel bağlılık arasında düşük, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki, örgütsel bağlılık ve yenilikçiliğin önündeki engellerine ilişkin görüşlerinin bazı demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.
Işık ve Meriç (2015)	Otel Yöneticilerinin Bireysel Yenilikçi Kapsamında Değerlendirilmesi: Van İli Örneği	Türkiye Van	İnovasyon, Bireysel Yenilikçilik, Turizm, Otel, Yönetici.	One Way ANOVA, T Testi, Kolmogorov Smirnov Testi.	Katılımcıların % 1,2'sinin gelenekçi olması Van turizmi için olumlu bir sonuç iken, yenilikçilerin % 4,9 oranında kalması bu durumun ilerleyen süreçte bir handikaba dönüşürebileceğini göstermektedir.
Işık, Keskin ve Serçeoğlu (2015)	Turizm Sektöründe Nitelikli İşgücü Açığına Yenilikçi Yaklaşım: Kapadokya Örneği	Türkiye Nevşehir	Turizm, Nitelikli İşgücü, İnovasyon	Tanımlayıcı Analizler Frekans ve Yüzde Dağılımları.	Yenilikçi eğitim almamalarına rağmen çalışanların nitelikli iş gördüklerini ve yöneticilerin ise nitelikli işgücü sayısının yetersizliğinden yakındığını belirtilmiştir.
Avcı ve Ulu (2014)	İstanbul'da Faaliyet Gösteren Seyahat Acentelerinde Personel Güçlendirme ve İnovasyon İlişkisi	Türkiye İzmir	Personel Güçlendirme, İnovasyon	Korelasyon Analizi, Regresyon analizi	İnsan kaynakları yöneticilerinin işin önemi ve yetkilendirme uygulamalarına önem vermeleri inovasyonda yararlı olacaktır.
Yiğit (2014)	Kültür, Örgüt Kültürü ve İnovasyon İlişkisi Bağlamında İnovasyon Kültürü	Türkiye	Kültür, Örgüt Kültürü, İnovasyon	Literatür Taraması	İnovasyon kültürünün örgütsel öğrenme, katılımcı karar verme, risk alabilme, belirsizliği kabul etme, müşteri odaklılık, bağımsızlık, takım ve grup çalışması, başarısızlıktan ders alma, örgütsel güven gibi çeşitli özellikler taşımakta olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 2 devamı...

Kayran (2013)	Otel İşletmelerinde İnovasyon Odaklı İnsan Kaynakları Uygulamaları	Türkiye Mersin	İnovasyon-İnsan Kaynakları Uygulamaları	Frekans Analizleri, Korelasyon ve Regresyon Analizi	İnsan kaynakları uygulamalarından eğitim ve performans değerlendirme ve ödüllendirmenin yenilikçiliği pozitif yönde etkilediği, personel seçme ve işe alım, takım çalışması ve problem çözme, dokümantasyon, çapraz eğitim ve ödüllendirmenin yenilikçilik ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir.
Cengiz (2012)	Alanya Bölgesindeki Dört ve Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Yöneticilerin Yenilikçilik Anlayışı	Türkiye Antalya	Yenilik-Otel Yöneticileri	Anket- Frekans analizi-Anova-Varyans-Post Hoc LSD testi	Yenilik faaliyetlerini etkileyen faktörler arasında en önemli faktörün maliyet olduğu sırasıyla personel niteliği, idari engeller ve müşteri talebinin izlediği görülmektedir.
Erdoğan (2011)	İşgören Motivasyonunun İnovasyon Performansına Etkileri	Türkiye İstanbul	İşgören Motivasyonu-İnovasyon Performansı	Literatür Taraması	Çalışmaya göre, gerek bireylerin kişisel özellikleri ve işsel motivasyonları, gerek işletme tarafından sağlanan inovasyonu teşvik edici çalışma ortamı, gerekse bireyi farklı düşünmeye iten yaratıcı düşünme teknikleri inovasyon performansını etkilediği belirtilmiştir.
Aygen (2006)	İşletmelerde Yenilik Yönetimi Sürecinde Örgüt Yapılarında ve Hizmet Tasarımlarında Yaşanan Dönüşümler: Antalya İli Beş Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Ampirik Bir Araştırma ve Hizmet Tasarımı Önerisi	Türkiye/Konya	İnovasyon Konaklama İşletmeleri Örgüt Kültürü	Frekans Dağılımı Regresyon Analizi Ki-kare Testi Korelasyon Analizi	Turizm sektörünün sürdürülebilirliğini koruması için örgütsel yapılarını daha yenilikçi hale getirmeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, turizm ve inovasyon ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda bireysel düzeyde yapılan inovasyon çalışmaları teması çatısı altında otuz iki adet çalışmaya ulaşılmıştır.

Turizm endüstrisini konu alan işletme düzeyinde gerçekleştirilmiş inovasyon çalışmaları yazar, çalışma adı, ülke/şehir, değişkenler, metot ve sonuç bağlamında yıl sırasına göre Tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo.3. Turizmde İşletme Düzeyinde Yapılan İnovasyon Çalışmaları Teması

Yazar	Çalışmanın Adı	Ülke Şehir	Değişkenler	Metot	Sonuç
Aydın (2018)	Takım Kültürü, Yenilikçi İş Davranışı ve Örtük Bilgi Paylaşımı İlişkisi: Türkiye'de Otel İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama	Türkiye Erzurum	Örtük Bilgi Paylaşımı, Takım Kültürü, Yenilikçi İş Davranışı	Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizi, Yol Analizi	Takım kültürü, örtük bilgi paylaşımı ve yenilikçi iş davranışı arasında anlamlı ve güçlü ilişkilerin olduğu ifade edilmiştir.
Işık ve Barlak (2018)	Otel Yöneticilerinin Yeşil İnovasyon Algıları: İstanbul İli Örneği	Türkiye İstanbul	İnovasyon, Turizm, Yeşil İnovasyon, Algı	Frekans ve Yüzde Dağılımları, Güvenilirlik Analizi	İşletmelerin yeşil inovasyon kavramlarını kısmen benimsedikleri ifade edilmiştir.
Topsakal ve Yüzbaşıoğlu (2018)	Turizm İşletmelerinin Özelliklerine Göre Sosyal İnovasyon Algı Farkları	Türkiye Antalya	Sosyal İnovasyon, Turizm, Antalya	Ölçek Geliştirme	Küçük ölçekli turizm işletmelerinin büyük ölçekli turizm işletmelerine göre çevreyi kirleten ulaşım seçeneklerini daha az kullandıkları belirtilmiştir.
Özşeker, Kurgun ve Kurgun (2018)	Otel İşletmelerinde İş Modeli İnovasyonunda Stratejik Bir Yaklaşım Olarak İnovasyon Radarı: Swissotel Büyük Efes İzmir Örnek Olay Çalışması	Türkiye İzmir	Otel işletmelerinde, İnovasyon, İş modeli İnovasyonu, İnovasyon Radarı	(Örnek Olay), Swissotel Büyük Efes	Çözüm boyutuna ilişkin kısıtların orta vadede çözülmesi temeline bağlı olarak inovasyon fırsatlarının elde edebileceği ifade edilmiştir.
Çetin ve Topaloğlu (2018)	Otel İşletmelerinde Cameron-Quinn Örgüt Kültürü Tiplerinin Yenilikçiliğe Etkisi	Türkiye Muğla	Yenilikçilik Örgüt Kültürü	Anket Regresyon Analizi	Adhokrasi ve klan kültür tiplerinin yenilikçilik ile anlamlı ve pozitif bir ilişkisinin olduğu ifade edilmiştir.
Özkoç ve Kemer (2018)	Konaklama İşletmelerinde Kurumsallaşmanın Örgütsel Yenilik Açısından Stratejik Rolü	Türkiye Nevşehir	Kurumsallaşma a Örgütsel Yenilik	Regresyon ve Korelasyon Analizi	Örgütsel yenilik ile kurumsallaşma unsurları arasında pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir.
Karakaş (2018)	Kriz Dönemlerinde Turizm İşletmelerinde İnovasyonun Önemi: 5 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye Antalya	Kriz, İnovasyon	Nicel Araştırma Regresyon ve Korelasyon Analizi	İnovasyonun kriz üzerinde kısmi de olsa etkisinin olduğu ifade edilmiştir.
Özdemir ve Sönmez (2018)	Örgütsel Kültürün Ürün İnovasyonu Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Araştırma	Türkiye Gaziantep	Örgüt Kültürü, Ürün İnovasyonu	Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri	Vizyon ve işe katılım boyutlarının ürün inovasyonu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu, uyum ve tutarlılık boyutlarının ise ürün inovasyonu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ifade edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Sünnetçioğlu (2018)	Restoran İşletmelerinde Örgütsel Öğrenme, İnovasyon Ve Kurumsal Çevrecilik Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma	Türkiye İstanbul	Örgütsel Öğrenme, İnovasyon, Kurumsal Çevrecilik, Restoranlar	Tanımlayıcı Analizler, Güvenilirlik Analizi, Faktör Analizi, Korelasyon Analizi, Yapısal Eşitlik Modellemesi Analizi	Restoran işletmelerinin örgütsel öğrenme düzeyinin inovasyon yetenekleri üzerinde ve işletmelerin örgütsel öğrenme düzeyinin işletmelerin kurumsal çevrecilikleri üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmüştür. Buna göre örgütsel öğrenmenin işletmelerin inovasyon yeteneğini ve kurumsal çevreciliklerini belirleyen önemli bir faktör olduğu ifade edilmiştir.
Topsakal, Çelik ve Yüzbaşıoğlu (2018)	Küçük ve Orta Boy Turizm İşletmelerinde (KOBİ) İnovasyon: Kaleiçi, Antalya Örneği	Türkiye Antalya	İnovasyon, KOBİ, Konaklama Sektörü	Tanımlayıcı analizler, Frekans ve Yüzde Dağılımları	Küçük ve orta büyüklükteki turizm işletmelerinde inovasyon yapma nedeni hizmet kalitesini arttırmak iken, inovasyona engel olan en önemli neden ise maliyet olduğu belirtilmiştir.
Yüzbaşıoğlu ve Doğan (2018)	Sağlık Turizmi İşletmelerinde İnovasyon Sürecine İlişkin Bir Literatür Taraması	Türkiye	İnovasyon, Sağlık Turizmi	Literatür Taraması	Sağlık hizmetlerinde inovasyon sürecinin temelde diğer sektörlerde gerçekleştirilen inovasyon süreçleriyle benzerlik gösterdiği, ancak daha karmaşık bir yapıya sahip olduğu belirtilmiştir. Sağlık turizmi işletmelerinde inovasyon sürecine etki eden başlıca faktörlerin; organizasyon kültürü, paydaşlar ve çalışanlar olduğu belirtilmiştir.
Saçlı, Ersöz ve Kahraman (2018)	Turizm İşletmelerinin İnovatif Uygulamalarının Turizmde Sürdürülebilirlik Çerçevesinde İncelenmesi	Türkiye Antalya	İnovatif Uygulamalar, Sürdürülebilirlik	Görüşme	İşletmelerin geliştirdikleri sosyal sorumluluk bilinci ve sürdürülebilirlik adına yaptıkları tüm inovatif uygulamalar işletmelerin tercih edilebilirliğini ve tanınırlığını arttırdığı ifade edilmiştir.
Yılmaz (2018)	İstanbul'daki Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Müşteri Beklentilerine Yönelik Sunulan Makro Trendler	Türkiye İstanbul	Yenilik Kavramı Turizm İşletmeciliği Müşteri Beklentileri	Görüşme Tekniği	Ön büro, yiyecek içecek ve mutfağın diğer alanlara göre yenilikler ve değişiklikler konusunda daha fazla aktif olduğu. Ayrıca bu gelişmeler de özellikle beş yıldızlı otellerin yönetimleri tarafından yakından takip edildiği belirtilmiştir.
Kingir, Koç ve Derindağ (2018)	Otel Çalışanlarının Yenilik Yönetimi Algıları Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Kastamonu	Otel İşletmesi, Yenilik Yönetimi	Faktör analizi, T testi, Anova testi	Oluşturulan faktörlerin çeşitli değişken grupları bakımından farklılık gösterdiği ifade edilmiştir.
Cankül, Doğan ve Sönmez (2018)	Yiyecek-İçecek İşletmelerinde İnovasyon ve Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları	Türkiye Eskişehir	Arttırılmış Gerçeklik, Yiyecek İçecek İşletmeleri	Literatür Taraması	Yiyecek içecek işletmelerinde, artırılmış gerçeklik uygulamalarını inceleyen çok az sayıda çalışma olduğu belirtilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Vardar (2018)	İşletme Yenilikçiliği Ve Yöneticilerin Bireysel Yenilikçi Davranış Eğilimlerinin Finansal Olmayan Performans Üzerine Etkisi: Ankara Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Uygulama	Türkiye Batman	İşletme Yenilikçiliği- Yöneticilerin Bireysel Yenilikçi Davranışı- Finansal Olmayan Performans	Anket, Korelasyon, Regresyon	Değişime direnç boyutunun işletme performansı üzerinde negatif, işletme yenilikçiliğinin finansal olmayan performans üzerine olumlu etkisi olduğu tespit edilmiş yöneticilerin, bireysel yenilikçilik ve işletme performansı konularında olumlu algılarının olmadığı ifade edilmiştir.
Ödemiş, Düzgün ve Düzgün (2017)	Turizm Destinasyonlarının Rekabet Gücünü Artırmasında İnovasyonun Yeri	Türkiye Gümüşhane	Destinasyon, Rekabet, İnovasyon, Değişim ve Gelişim.	Kavramsal İnceleme	İnovasyonun genellikle destinasyonların sahip olduğu fiziki alt yapı ve üst yapının iyileştirilmesi, konaklama işletmelerinin fiziksel konseptinin turistik çekicilik oluşturacak şekilde yenilenerek sunulması gerektiği ifade edilmiştir.
Arslan, Gözübüyük, Akbaş ve Ergin (2017)	Yozgat Restoranlarının Sürdürülebilirlik Kapsamında Değerlendirilmesi	Türkiye Yozgat	Sürdürülebilirlik, Ürün-İnovasyon	SWOT Analizi	Bölgeye özgü yemeklerin imajı, kültürel kimliklerinin pazarlanmasını doğrudan etkilemekte ve turizmin sürdürülebilirliği için önemli bir kapasite oluşturduğu belirtilmiştir.
Ekici, Güven ve Büyükdag (2017)	Turizmde Yenilikçi Girişim: Tema Park Otel Örneği.	Türkiye Antalya	Ürün Yeniliği, Müşteri Deneyimi	Örnek Olay, Betimsel Analizler	Çocuk teması ile misafirlere sunulan tema park otel konsepti yeniliği misafirlerce beğenilmiş ve deneyimle olumlu bir şekilde birleştiği ifade edilmiştir.
Çetin ve Gedik (2017)	İşletmelerde İnovasyona Etki Eden Faktörler: Karaman İli Örneği	Türkiye Karaman	İnovasyon Pazarlama Karlılık	Doğrusal Regresyon Analizi	İnovasyon yapma ile işletme yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış, işletmede çalışan sayısı ile ise anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir.
Zerenler ve Karakuş (2017)	Ürün ve Süreç Yeniliğinin İşletme Performansına Etkisi: Bir Vaka Çalışması	Türkiye Konya	Ürün ve Süreç İnovasyonu, İşletme Performansı	Vaka Çalışması	Ürün ve süreç yeniliğinin performansa katkısı pozitif olduğu ifade edilmiştir.
Gürkan ve Gürkan (2017)	Yenilikçilik Kavramının İşletmelerin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi	Türkiye İstanbul	Yenilikçilik, Finansal Performans	İçerik ve Panel veri analizi yöntemi	İşletmelerin yenilikçilik düzeyi ile finansal performansları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir.
Çeliker ve Dulupçu (2017)	Sürdürülebilirlik ve Yenileşim Açısından Turistik Hediye Eşyalar Konusunda Yenileştirilmiş Tasarımlar	Türkiye Muğla	Sürdürülebilirlik-Hediyelik Eşya, Yenileşim	Durum Çalışması	Yörede üretilen el sanatları ürünlerinin çeşitlendirme ve pazara kazandırılma sorunu olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu ürünler paketleme yapılmadan satılmakta ve ürün kimlik kartı taşımadığı belirtilmiştir.
Çınar (2017)	Otel İşletmelerinde Yenilik Algısı ve Uygulamaları	TürkiyeAnk araKonya	Turizm, Yenilik Algısı, Otel İşletmeleri	Frekans ve Yüzde Analizi, İçerik Analizi	Otellerde süreç ve organizasyonel yeniliklerden çok ürün ve pazarlama yeniliklerinin gerçekleştirilmesinde yoğunlaşıldığı görülmüştür. Yeniliklerin, işletmelerin gelecekteki satışları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Gürsel ve Eröz (2017)	Örgütsel Bağlılık ve Yenilik Yönetimi İlişkisi: Mutfak Personeli Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Kırkklareli	Örgütsel Bağlılık, Yenilik Yönetimi, Mutfak Personeli	Güvenilirlik Analizi, Tanımlayıcı Analizler, Spearman Sıra Korelasyonu	Örgütsel bağlılık ve yenilik yönetimi arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.
Zengin ve Dursun (2017)	Otel İşletmelerinde Uygulanan İnovatif Faaliyetlerin Rekabet Avantajı Üzerine Etkileri: Doğu Marmara Örneği	Türkiye	İnovasyon, Konaklama İşletmeleri	Açıklayıcı ve Tanımlayıcı Analizler	Otel işletmelerinin inovatif faaliyetlerini daha çok mimari alanda gerçekleştirmekte oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, inovatif faaliyetlerini hizmet sunumu yönünde gerçekleştiren bazı işletmelerin ise tüketici istek ve ihtiyaçlarına göre hareket etmeye çalıştıkları sonucuna varılmış olduğu ifade edilmiştir.
Şen ve Çetinkaya (2017)	İnovasyonun Küçük Ölçekli Otel İşletmelerinin Performansına Etkisi: İstanbul Örneği	Türkiye İstanbul	İnovasyon- Küçük Ölçekli Otel-İşletme Performansı	Yarı Yapılandırılmış Mülakat Tekniği, İçerik Analizi	Küçük ölçekli otel işletmelerinde uygulanan inovasyon çalışmalarının işletme performansını olumlu yönde etkilediği, misafirlerin tekdüzelikten sıkılması ve değişiklik arayışları işletmelerin inovasyona başvurmalarını tetiklediği ifade edilmiştir.
Işık, Yıldırım, Oskan ve Kasap (2017)	Turizm İşletmelerinin Yaptıkları Yenilikçilik Çalışmalarının Sürdürülebilir Rekabete Etkisi: Antalya Örneği	Türkiye Antalya	Yenilikçilik, Sürdürülebilirlik, Performans	Açıklayıcı ve Betimleyici Analizler	Mesleki tecrübesi fazla olan otel yöneticilerin mesleki tecrübesi az olan otel yöneticilerine göre daha yenilikçi oldukları ve yöneticilerin yenilikçiliğin, sürdürülebilir rekabet avantajı sağlamak için önemli seçeneklerden birisi olduğu belirtilmiştir.
Albayrak (2017)	Restoran İşletmelerinin Yenilik Uygulama Durumları: İstanbul'daki Birinci Sınıf Restoranlar Üzerine Bir Çalışma	Türkiye İstanbul	Restoran, Yenilik Uygulamaları İstanbul Birinci Sınıf Restoranlar	Frekans ve Yüzde Dağılımları	Mal/hizmet, süreç, pazarlama ve sosyal sorumluluk yeniliği uygulamalarının bir kısmında restoranların yeniliğe ayak uydurdukları görülürken bir kısmında yetersiz kaldıkları ifade edilmiştir.
Gökçe ve Sunar (2017)	Gastronomi ve Tanıtım Faaliyetlerinde İnovasyon: Yöresel Gastro Mobil Örneği	Türkiye İskenderun	Gezici Araçlar- İnovasyon	Yenilikçilik Süreci Modeli	Destinasyonlara gastronomik ürün ve değerlerini Yöresel Gastro Mobil aracılığı ile farklı coğrafyalara da sunabilme ve tanıtım yapabilme imkanına sahip olabilecek inovatif bir model geliştirilmiştir.
Acar (2017)	Turizmde Yeni Trendler- Dijital Turizm ve İnovasyon	Türkiye Ankara	Sosyal Ağlar, İçerik Üretimi, Dağıtım, Turizm	İçerik Analizi	Çalışma sonuçlarına göre, uluslararası büyük bir turizm portalı, alternatif turizm türleriyle ilgili içeriklerin üretilmesi ve mobil telefonlar için turizme yönelik çeşitli uygulamalara ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir.
Giritlioğlu, İpar, Yıldırım (2017)	Türkiye'de Helâl Konsept Uygulayan Otel İşletmelerinin Yenilikçilik Kapasitelerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma	Türkiye Antalya	Helâl Konseptli otel işletmeleri - Yenilikçilik anlayışını - Yenilik yönetimi	Anket, Frekans Analizi	Türkiye'de Helâl Konsepti uygulayan otel işletmelerinin yenilik yönetimi anlayışının, işletmenin sınıfı ve kapasitesine göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Işık ve Aydın (2016b)	Konaklama İşletmeleri Çalışanlarının Yenilikçi İş Davranışı Düzeylerinin İncelenmesi: Ayder Yaylası Örneği	Türkiye Rize	Yenilikçi İş Davranışı, Konaklama Çalışanları	Açıklayıcı Faktör Analizi, T-Testi, Anova	Ayder yaylası konaklama işletmeleri çalışanlarının yenilikçi iş davranışı düzeylerinin yüksek olduğu ifade edilmiştir.
Kasap ve Yıldırım (2017)	Turizm İşletmelerinin Sürdürülebilir Turizme Yönelik Yaptıkları İnovasyon Çalışmaları Üzerine Araştırma	Türkiye Trabzon	Turizm İşletmeleri, Sürdürülebilir Turizm, İnovasyon	Tanımlayıcı İstatistikler	Otel işletmelerinin yenilikçiliğe bakış açıları oldukça tatmin edici düzeyde bulunduğu ifade edilmiştir. Otel işletmesinde en yüksek yenilikçilik düzeyine satış-pazarlama bölümünde çalışanların sahip olduğu belirtilmiştir.
Çetintürk, Adıgüzel ve Demir (2015)	Yenilik Yeteneğinin İşletme Performansı Üzerindeki Etkisinde Müşteri Değerinin Aracılık Rolü: Beş Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye	Müşteri Değeri, İşletme Performansı, Yenilik Yeteneği	Açıklayıcı Faktör Analizi, T-Testi, Tek Yönlü (One Way) Anova Testi, Regresyon Analizi	Yenilik yeteneği ile işletme performansı arasındaki ilişkide müşteri değerinin önemli bir aracılık rolünün bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca "Süreç Yeniliği" ile "Müşteri Değeri" arasında yüksek düzeyde bir ilişki saptanmış olduğu ifade edilmiştir.
Ceylan ve Karaman (2017)	Kurumsal İtibar Oluşturma Sürecine Müşteri Şikâyet Yönetimi, İnovasyon ve Öğrenmenin Etkisi: Seyahat Acenteleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Kütahya	Müşteri Şikâyet Yönetimi, Seyahat Acentesi, İnovasyon	Yapısal Denklem Modelleme Tekniği (SEM)	Müşteri şikâyetleri ve bu şikâyetlerin etkin bir şekilde yönetilmesi, seyahat acentalarının sundukları hizmetlerin iyileştirilmesi anlamında yol gösterici bir rol oynadığı ifade edilmiştir.
Yıldız (2017)	Turizm İşletme Yöneticilerinin Yenilikçilik Algısının Yenilikçilik Faaliyetlerine ve Yenilik Stratejilerine Etkisi: Bartın, Zonguldak ve Karabük İllerinde Bir Araştırma	Türkiye Bartın	Yenilik Algısı, Yenilik Faaliyetleri ve Yenilik Stratejileri	Tanımlayıcı İstatistikler, Korelasyon ve Çoklu Regresyon Analizi	Değişen pazar şartları, müşteri ihtiyaçları göz önüne alındığında, işletmelerin ana hedefi olan kaliteli ürün ve hizmet felsefesi doğrultusunda, istek ve ihtiyaçlara yönelik yenilik çalışmaları yapması gerektiği ifade edilmiştir.
Çetin (2017)	Konaklama İşletmelerinde Örgüt Kültürü ve Yenilikçilik İlişkisi: Muğla Örneği	Türkiye Muğla	Örgüt Kültürü, Konaklama, Yenilikçilik	Tanımlayıcı İstatistikler, Korelasyon ve Regresyon Analizi	Konaklama işletmeleri açısından yenilikçiliğin örgüt kültürü ile pozitif bir ilişkisinin olduğunu ayrıca örgüt kültürü tiplerinden adhokrasi kültür tipinin ürün yeniliği, süreç yeniliği ve yenilikçilik performansına önemli etkisi olduğu, hiyerarşi kültür tipinin ise ürün yeniliği ve yenilikçiliğe olumsuz etkisi olduğu ifade edilmiştir.
Meriç (2017)	Turizm İşletmelerinde Yenilikçiliğin Görünmeyen Yüzü, Değişime Direnci Ve Örgütsel Sessizlik: Tra1 ve Trb2 Bölgesi Analizi	Türkiye Erzurum	Yenilikçilik, Yenilikçiliğin Belirleyicileri, Turizm	Nicel Araştırma, Anket, Frekans Analizi	Rekabet ortamında var olabilmek ya da rakiplerden daha iyi bir konuma ulaşabilmek için, işletmeler değişime ayak uydurmaları gerektiği ifade edilmiştir.
Çetintürk, Adıgüzel ve Demir (2016)	Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Kaynağı Olarak Yenilik Yeteneği: Beş Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Isparta	Yenilik Yeteneği, İşletme Performansı	Faktör Analizi, Regresyon, Korelasyon	İşletme performansı ile, inovasyon yeteneği ve temel yetenek belirleyicileri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Işık ve Aydın (2016a)	Bilgi Paylaşımının Yenilikçi İş Davranışına Etkisi: Ayder Yaylası Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama	Türkiye Rize	Bilgi Paylaşımı, Yenilikçi İş Davranışı, Konaklama İşletmeleri,	Doğrulayıcı Faktör Analizi, Korelasyon Analizi, Regresyon Analizi	Bilgi paylaşımının YİD (Yenilikçi İş Davranışı) üzerinde güçlü bir etkiye sahip olmadığı ifade edilmiştir.
Paksoy ve Ersoy (2016)	Antalya'da Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde İnovasyon ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma	Türkiye Antalya	İnovasyon ve İşletme Performansı	Tanımlayıcı İstatistikler, Kruskal Wallis, H testi, Spearman Korelasyon	İnovasyon ile işletme performansı arasında pozitif yönde ilişki olduğu ifade edilmiştir.
Çakıcı, Çalhan ve Karamustafa (2016)	Yiyecek ve İçecek İşletmelerinde İnovasyon ve Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü İlişkisi	Türkiye İstanbul	İnovasyon, Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü, Yiyecek ve İçecek İşletmeleri	Frekans ve Yüzde Dağılımları, Faktör Analizi, Regresyon Analizi	Yiyecek ve içecek işletmelerinde inovasyonun sürdürülebilir rekabet üstünlüğünü doğrusal yönde etkilediği sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.
Vatan ve Poyraz (2016)	Nasıl Sürdürülebilir Otel Olunur?	Türkiye İstanbul	Sürdürülebilir Turizm, Sürdürülebilir Otel, Çevresel İnovasyon	(Doküman Analizi, Literatür Taraması)	İşletmelerin yatırım aşamasında sürdürülebilir olabilmeleri için inşaat aşamasından başlayarak, her aşamada akıllı malzeme kullanımının tercih edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
Uzan, Işık ve Ada (2016)	Turizm İşletmelerinin Etik Anlayışına Yenilikçi Bir Bakış Açısı: Uzundere Örneği	Türkiye Erzurum	Etik, Turizm İşletmeleri, Yenilikçilik, İnovasyon, Uzundere	Frekans ve Yüzde Dağılımları	Çalışanların çoğunluğu, turizm işletmelerindeki etik dışı faaliyetlerin işletmenin imajını olumsuz etkilediğini öne sürmüştür.
Bilim ve Adabalı (2015)	Otel İşletmelerinde Yenilikçi (İnovativ) Oda Ürünlerine İlişkin Tüketici Algıları: Yenilik İhtiyacı ve Yenilik Algısı Değerlendirmesi	Türkiye Konya	İnovasyon, Otel İşletmeleri	Frekans Analizi, Regresyon Analizi	Tüketicilerin, yenilikçi odalara ilgi duydukları ve bu odaların kendilerine fayda sağladığı ifade edilmiştir.
Atar (2015)	Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminin Örgüt İnovasyonu ve İç Girişimcilik Üzerindeki Etkisi: Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Ankara	İnsan Kaynakları, Örgüt İnovasyonu Girişimcilik	Açımlayıcı Faktör Analizi, Korelasyon, Doğrusal Regresyon	Stratejik insan kaynakları yönetimi ile iç girişimcilik ve inovasyon arasında istatistiksel olarak anlamlı, işe alma boyutu ile inovasyon arasında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı ifade edilmiştir.
Yıldız (2015)	Termal Turizm İşletmelerinde İnovasyon: Pamukkale-Karahayıt Örneği	Türkiye Denizli	Termal Turizm, İnovasyon	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği	Otellerin inovasyon yapma sebeplerinin rekabet, para kazanma ve müşteri memnuniyeti olduğu belirtilmiştir. Otelleri kültür turizmine hizmet amaçlı kurulup daha sonra termal turizme yöneldiği ve bu yönde inovatif faaliyetler (spa, sauna, fizik tedavi, rehabilitasyon) gerçekleştirdikleri ifade edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Coşkun, Algür ve Sebetçi (2015)	İnovasyon ve Performans İlişkisi: Antalya Lara-Kundu Turizm Bölgesi'ndeki Temalı ve Temasız Oteller Üzerine Bir Araştırma	TürkiyeAntalya	İnovasyon, Temalı Oteller, İşletme Performansı	Frekans ve Yüzde Dağılımları, Korelasyon Analizi, T-Testi Analizi	Otelin temalı ya da temasız olmasının işletmenin uyguladığı inovatif faaliyetleri etkilemediği, inovasyon ve işletme performansı arasında satış pazarlama performansı ve yatırım performansı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ifade edilmiştir.
Çalhan (2015)	İnovasyon, Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Ve İşletme Performansı İlişkisi: İstanbul'da Faaliyet Gösteren Yiyecek Ve İçecek İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiyeİstanbul	İnovasyon-Sürdürülebilir Rekabet-İşletme Performansı	Betimsel İstatistikler, Faktör Analizi, Basit Regresyon	İnovasyonun sürdürülebilir rekabet üstünlüğü ve işletme performansı anlamlı ve pozitif yönde etkilediği belirtilmiştir.
Eraslan, Bulu ve Bakan (2008)	Kümelenmeler ve İnovasyon Etkisi: Türk Turizm Sektöründe Uygulamalar	Türkiye	Kümelenme, İnovasyon Etkisi	Görüşme, Focus Grup Tekniği	Türkiye'de beş ayrı turizm kümesinde yer alan işletmelerin, kopyalama, zorunluluk ve talep gibi üç temel etmeden dolayı küme tarafından inovasyon yapmaya teşvik edildiği belirtilmiştir.
Timuroğlu (2015)	Örgütsel ve Çevresel Faktörlerin Örgütsel Yenilik Üzerine Etkisi	Türkiye	Örgütsel ve Çevresel Faktörler, Örgütsel Yenilik	Korelasyon Analizi	Örgütsel ve çevresel faktörlerin örgütsel yenilik üzerinde istatistiki anlamda önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.
Şahin (2015)	Yetenek Yönetimi ve Yenilik Performansı İlişkisi: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma	TürkiyeAydın	Yenilik, Yenilik Performansı, Konaklama İşletmeleri	Kavramsal İnceleme	Bodrum bölgesinde görev yapan yöneticilerin yetenekli kişileri bulma ve eğitme konusunda Marmaris bölgesi yöneticilerine göre daha olumlu tutum içinde oldukları ifade edilmiştir.
Kasalak (2014)	Ekoturizm Girişimcilerinin İnovasyona Yatkınlığının Ölçülmesi: Muğla Yöresinde Yer Alan Ekolojik Oteller Kapsamında Bir Alan Araştırması	TürkiyeKonya	Eko-turizm, İnovasyon	Açıklayıcı ve Tanımlayıcı İstatistikler, Kruskal-Wallis H, Korelasyon	Eko-turizm girişimcilerinin destek, hibeler ve ekonomik imkânlar gelişmesiyle inovasyona eğilimin artacağını belirterek inovasyona olumlu baktıkları belirtilmiştir.
Birdir ve Yıldız (2014)	Restoran İşletmelerinde Yenilik Uygulamaları: Mersin ve Adana Örneği	TürkiyeMersin ve Adana	Yenilik, Restoran İşletmeleri	Tanımlayıcı Analizler, Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis H Analizi	Restoran işletmelerinin birçok alanda yenilikçi hizmet uyguladıkları, en çok “kablesiz internet bağlantısı”, “yiyecekler”, “siparişin iletilme süresi”, “hizmet yenilikleri”, “güvenlik sistemleri”, “müşterilerin bekleme süresi”, hesap alma süresi”, “lavabolar”, “çevre duyarlılığı” ve “sipariş alma süresi” alanlarında yenilik yaptığını ifade etmişlerdir.
Vatan ve Zengin (2014)	Çevresel İnovasyon ve Konaklama İşletmelerindeki Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Örneği	Türkiyeİstanbul	Konaklama İşletmeleri, Çevresel İnovasyon	Tanımlayıcı Analizler, Güvenilirlik Analizi, T Testi, Varyans Analizi	İstanbul'daki 5 yıldızlı konaklama işletmelerinin ağırlıklı olarak tasarruf amacıyla çevresel inovasyona başvurduklarını ifade edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Doğruyol (2014)	İstanbul Bölgesindeki Restoran İşletmelerinde Yöneticilerin İnovasyon Anlayışı ve Uygulama Stratejileri	Türkiye İstanbul	İnovasyon Algısı, Yönetici	Açıklayıcı ve Tanımlayıcı İstatistikler, Tek Yönlü Varyans Analizi	Yöneticilerin yeni fikirlere açık oldukları fakat yeni fikirleri kabul ederken temkinli yaklaştıkları ifade edilmiştir. Ayrıca demografik özellikler ile inovasyon hakkındaki görüşler arasında farklılık olmadığı ifade edilmiştir.
Küçük ve Kocaman (2014)	Müşteri Yönlülük, İnovasyon Yönlülük ve İşletme Performans ilişkisi: Bir uygulama	Türkiye Ağrı	Müşteri, İnovasyon, İşletme Performansı	Açıklayıcı Analiz, Faktör Analizi, Korelasyon Analizi, T-Testi	İnovasyon faaliyetlerine yönelik algı ile işletme performansı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ifade edilmiş ve çalışma süresi fazla olan çalışanların, çalışma süresi az olan çalışanlara göre inovasyon faaliyetlerine yönelik algısının daha fazla olduğu belirtilmiştir.
Toylan (2014)	Konaklama Sektöründe Faaliyet Gösteren Stratejik İttifaklarda Örgütler Arası İlişki Unsurlarının Bilgi Paylaşımı Aracılığıyla Örgütsel Yenilikçilik Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması	Türkiye İstanbul	Stratejik İttifak, Bilgi Paylaşımı, Örgütsel Yenilikçilik	T-Testi, Anova, Basit Regresyon Analizi ve Çoklu Regresyon Analizi	Stratejik ittifak ilişkisi içerisindeki otel işletmeleri bilgi paylaşımının tam aracılığıyla örgütsel yenilikçiliği etkilediği, öğrenme niyeti ilişkisinin ise bilgi paylaşımının kısmi aracılığı ile örgütün yenilikçiliğine etki ettiği ifade edilmiştir.
Çetintürk (2014)	Turizmde Sürdürülebilir Rekabetsiz Üstünlük Kaynağı Olarak Yenilik Yeteneği: Beş Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Isparta	Yenilik Yeteneği- İşletme Performansı- Müşteri Değeri-Temel Yetenek Belirleyiciler	T-Testi, Anova, Korelasyon, Regresyon testi	Yenilik yeteneği, temel yetenek belirleyiciler ve genel performans arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, yenilik yeteneği ile genel performans arasında ise temel yetenek belirleyicilerin aracılık rolünün bulunduğu belirtilmiştir.
Karacaoğlu ve Sözbilen (2013)	Kurumsallaşmanın Konaklama İşletmelerinin Kurumsal Girişimcilik Düzeyleri Üzerine Etkisi: Nevşehir İlinde Bir Uygulama	Türkiye Nevşehir	Kurumsallaşma, Girişimcilik ve İnovasyon	Yargısal (judgemental) Örneklem Yöntemi	Konaklama işletmelerinin kurumsallaşmalarının onların kurumsal girişimciliklerini önemli ölçüde etkilediği ifade edilmiştir.
Özen Kutanis ve Mesci (2013)	Bilgi Yönetimi ile Yenilik Arasındaki İlişkide Örgüt İçi Dinamiklerin Ara Değişkenlik Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma	Türkiye	Bilgi Yönetimi, Yenilik	Yapısal Eşitlik Modellemesi	Bilgi yönetimi ile yenilik arasında "örgüt içi dinamiklerin" kısmi aracılık etkisine sahip olduğu belirtilmiştir.
Özkul, Sungur ve Dulupçu (2013)	Hizmet Sektöründe İnovasyon ve Bilgi Dinamikleri Yaklaşımı: Antalya Bölgesinde Futbol Turizmi Bilgisinin Gelişimi	Türkiye Antalya	Hizmet Sektörü, İnovasyon, Bilgi Dinamikleri, Futbol Turizmi	Vaka Analizi	Antalya bölgesinde araştırılan futbol turizminin, bilgi dinamiği unsurlarını barındırdığı ve bu kapsamda teorik çerçeve ile uyumlu olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Erdem, Gül ve Gül (2013)	Pazar Yönlülük, İnovasyon Yönlülük ve Firma Performansı İlişkisi: Ankara'da Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye Ankara	Pazar Yönlülük-İnovasyon Yönlülük-Otel İşletmeleri	Tanımlayıcı Analizler, Faktör Analizi, Korelasyon Analizi, Regresyon Analizi	Pazar yönlülük ve inovasyon yönlülük arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğu, beş yıldızlı otel işletmelerinin kendilerini daha fazla inovasyon yönlü, zincir otellerin ise kendilerini daha fazla pazar yönlü gördükleri belirtilmiştir.
Öztürk ve Uşaklı (2013)	Global İnovasyon Endeksi: Akdeniz Çanağındaki Destinasyonlara Yönelik Karşılaştırmalı Bir Analiz	Türkiye Ankara	İnovasyon Düzeyleri-Uluslararası Turizm Gelirleri ve İnovasyon Alanında Güçlü ve Zayıf Alanlar	Global İnovasyon Endeksi - Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi Alscal Prosedürü	Akdeniz çanağındaki Avrupa destinasyonlarının, Kuzey Afrika destinasyonları (Mısır, Tunus ve Fas) ile Türkiye'ye göre daha yüksek inovasyon düzeyine sahip oldukları belirtilmiştir.
Saatçi, Demirbulat ve Avcıkurt (2013)	Konaklama İşletmelerinde Yeşil İnovasyon Uygulamaları: Bursa Örneği	Türkiye Bursa	Yeşil inovasyon-Konaklama işletmeleri	Frekans analizi-Korelasyon Analizi	Çevreye duyarlı bir işletme olmak, müşteriler tarafından tercih edilme ve imaj açısından önemli olduğu aynı zamanda turizm ve çevrenin birbirinden bağımsız düşünülmemesi gerektiği belirtilmiştir.
Göral, Akgöz ve Topuz (2013)	Turizm İşletmelerinde Yeşil İş Modeli İnovasyonu Yönetim Aracı Olarak Yeşil İnovasyon Radarı	Türkiye Konya	Klasik İnovasyon Radarı - Yeşil İnovasyon Radarı - Turizm İşletmeleri	İçerik Analizi-Yeşil İş Modeli İnovasyonu Modeli	Klasik inovasyon radarı ile yeşil inovasyon radarı arasında yapılan analiz sonucunda ortaklık inovasyon boyutu maliyetli olma olasılığına karşın daha fazla çevresel sürdürülebilirlik arayışı için önemli bir faktör olduğu ve rekabet avantajı sağladığı ifade edilmiştir.
Bozkurt ve Göral (2013)	Modern Liderlik Tarzlarının Yenilik Stratejilerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma	Türkiye Düzce	Liderlik Tarzları-Yenilik Stratejileri-Otel İşletmeleri	Frekans Analizi-Korelasyon-Regresyon	Dönüşümcü liderliğin saldırgan ve fırsatçı yenilik stratejisini, karizmatik liderlik tarzının savunmacı ve taklitçi yenilik stratejisini, işlemsel liderlik tarzının ise taklitçi ve geleneksel yenilik stratejisini etkilediği ifade edilmiştir.
Kızılırmak ve Albayrak (2013)	İnovasyon Örneği Olarak Moleküler Mutfağın İstanbul'daki Restoran İşletmelerinde Uygulanmasına Yönelik Bir Araştırma	Türkiye Kayseri	İnovasyon, Restoran İşletmeleri	Nitel Araştırma Durum Analizi	Yenilikçi fikirlerinin uygulanması, turizm sektöründe ve özellikle kuruldukları yerlerin birer sosyal çekim merkezi olan restoran işletmelerinde de yaşamsal öneme sahip olduğu belirlenmiştir.
Kuşat (2012)	Bölgesel Kalkınmada Geleneksel Gıda Ürünlerinin Rolü ve Geleneksel Gıdalarda İnovasyon Belirleyicileri Üzerine Bir Çalışma: Afyon Örneği	Türkiye Isparta	İnovasyon, Rekabet Gücü, Sürdürülebilirlik	Vaka Çalışması	Gıda sektöründeki firmaların firmaların %94'ünün ürün inovasyonu, %88'inin süreç inovasyonu, %75'inin organizasyonel inovasyon ve %81'inin pazarlama inovasyonu gerçekleştirdiği ifade edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Ayazlar (2012)	Otel İşletmelerinde Örgütsel Öğrenme Ve Bilgi Paylaşımının Hizmet İnovasyon Performansına Etkisi: Kuşadası 5 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye Aydın	Örgütsel Öğrenme-Bilgi Paylaşımı-Hizmet İnovasyonu	Faktör Analizi, T-Testi, Betimsel İstatistikler, Basit Regresyon	Örgütsel öğrenme ve bilgi paylaşımı hizmet inovasyonunu pozitif yönde etkilemektedir. Ayrıca turizm alanında eğitim alan çalışanların turizm eğitimi almamış kişilere göre hizmet inovasyonu performansı daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.
Öztürk (2012)	Yat Limanlarında İnovasyon ve Performans İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Düzce	Yat Limanları-İnovasyon-Performans	Açıklayıcı ve Betimsel Analizler	Yat limanlarında uygulanan inovasyon faaliyetlerinin, işletme performansını, finansal, müşteri, içsel süreçler, öğrenme ve gelişme boyutları altında artırdığı ifade edilmiştir.
Öncü, Mesci ve Şahin (2012)	Finansal Yeniliklerin İşletme Performansına Etkisi: İstanbul'daki Turizm İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma	Türkiye İstanbul	Finansal Yenilik, Turizm İşletmeleri, Performans Değerleme	Tanımlayıcı Analizler	Turizm işletmelerinde finansal yenilikleri kullanmanın ya da oluşturmanın, performansa etki ettiği ifade edilmiştir.
Tekin (2012)	Otel işletmelerinde yenilik yönetimi ile yenilikçi örgüt kültürü ilişkisi: Alanya'da bir araştırma.	Türkiye Antalya	Yenilik Yönetimi-Yenilikçi Örgüt Kültürü-Otel İşletmeleri	Anket-Faktör Analizi-Frekans Analizi	Otel işletmelerinde yenilik yönetiminin uygulandığı, yenilikçi örgüt kültürü yapısının var olduğu ve yenilik yönetimi başarı faktörlerinden ürün ve hizmete ilişkin boyutların yenilikçi örgüt kültürü yapısında bir etkisinin olmadığı ifade edilmiştir.
Göral (2012)	Liderlik Tarzlarının Yenilik Stratejilerine Etkisinin Otel İşletmeleri Açısından Değerlendirilmesi	Türkiye Düzce	Liderlik Tarzları-Yenilik Stratejileri-Otel İşletmeleri	Frekans Analizi-Korelasyon-Regresyon	Araştırmada dönüştürücü liderliğin saldırgan ve fırsatçı yenilik stratejisini, karizmatik liderlik tarzının savunmacı ve taklitçi yenilik stratejisini, işlemsel liderlik tarzının ise taklitçi ve geleneksel yenilik stratejisini etkilediği belirtilmiştir.
Tekin ve Durna (2012)	Otel İşletmelerinde Yenilik Yönetimi Uygulamaları Alanya'da Beş ve Dört Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye Antalya	Yenilik Yönetimi, Otel İşletmeleri	Tanımlayıcı ve Açıklayıcı İstatistikler, Ki-Kare Analizi	Antalya-Alanya'da faaliyette bulunan dört ve beş yıldızlı otel işletmelerinde yenilik yönetiminin uygulandığını ifade edilmiştir.
Erdem ve Gökdeniz (2012)	Örgüt Çalışanlarının Yenilik Geliştirme Sürecindeki Rolü: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye Antalya	Yenilikçilik, Otel İşletmeleri, İşgörenler.	Tanımlayıcı İstatistikler, Tek Yönlü Varyans Analizi ve T-Testi	İşgörenlerin çalıştıkları işletmelerin yenilik performansı ile ilgili algılarının olumlu yönde olduğu, işgörenlerin, yenilik geliştirme sürecindeki rolleri ile ilgili kararsız bir tutum içinde olduğu ve çalışanlarının demografik özellikleri ile yenilik geliştirme süreci algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ifade edilmiştir.
Çetin (2012)	Turizm İşletmelerinde Yenilik Stratejilerinin Nitel ve Nicel Performansa Etkileri: Safranbolu Örneği	Türkiye Düzce	Yenilik, Yenilik Stratejileri, Turizm	Tanımlayıcı İstatistikler, Faktör Analizi, Korelasyon ve Regresyon Analizi	Rekabete yönelik saldırgan strateji ve geleneksel strateji ile müşteri sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İşgücü devir oranı üzerinde ise müşterilere yönelik saldırgan strateji ve taklitçi strateji pozitif yönde etkili olduğu belirtilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Erdem, Gökdeniz ve Mert (2011)	Yenilikçilik ve İşletme Performansı İlişkisi: Antalya'da Etkinlik Gösteren 5 Yıldızlı Otel İşletmeleri Örneği	Türkiye Antalya	Yenilikçilik - İşletme Performansı- Otel İşletmeleri	Faktör Analizi, Basit Doğrusal Regresyon Analizi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve T-Testi.	Yöneticilerin, yenilikçilik ve işletme performansı konularında olumlu algılarına rastlanılmış, yenilikçilik ve işletme performansı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişkinin olduğu ifade edilmiştir.
Polat (2011)	Girişimcilik Motivasyonu ve İşletme Yenilikçiliği Arasındaki İlişkinin Araştırılmasına Yönelik Turizm İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye Çanakkale (Gökçeada)	Girişimcilik, Girişimcilik Motivasyonu, İşletme Yenilikçiliği, Turizm İşletmeleri	Korelasyon Analizi ANOWA Testi	İşletme yöneticilerinin girişimcilik motivasyonu ile işletme yenilikçiliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.
Babür (2011)	Antalya İli Merkezindeki Beş Yıldızlı Temalı ve Tasarım Otel İşletmelerinde Yenilik Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Antalya	Temalı Otel- Tasarım Otel- Yenilik Uygulamaları	Gözlem- Anket- Görüşme-İçerik Analizi-Frekans Analizi	İşletmelerin oluşturdukları temaları ve temalarıyla uyumlu mimarileriyle konuklar tarafından yoğun ilgi gördüğü, tasarım otel işletmelerinin temalı otel işletmelerine nazaran daha yenilikçi olduğunu ifade edilmiştir.
Mesci (2011)	Bilgi Yönetimi, Yenilik ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkide Ara Değişkenlerin Etkisi: Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye Düzce	Bilgi-Yenilik- İşletme Performansı	Yapısal Eşitlik Modellemesi	Araştırma sonucunda, bilgi yönetimi, yenilik ve işletme performansı arasındaki pozitif yönlü bir ilişkide örgüt iç dinamiklerinin kısmi ara değişkenlik etkisine sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bilgi yönetimi, yenilik ve işletme performansı arasında güçlü bir ilişkinin olduğu ifade edilmiştir.
Vatan (2010)	Turizm İşletmelerinde İnovasyon: İstanbul'daki 5 Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma	Türkiye İstanbul	Turizm İşletmeleri- İnovasyon	Betimsel İstatistikler	Turizm işletmelerinin inovasyonu önemsedığı ve işletme yaşı ile inovasyonun arasında herhangi bir bağlantı olmadığı ifade edilmiştir. Bununla beraber zincir işletmeler daha fazla inovasyon yaptığı ve süreç-pazarlama inovasyonun ön plana çıktığı belirtilmiştir.
Eren, Yücel ve Eren (2010)	Firma Performansına Etkileri Kapsamında Çevresel Olumsuzluk Pazar Dinamizmi Müşteri Odaklılık Ve Yenilikçilik Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	Türkiye	Yenilikçilik, Pazar Dinamizmi, Müşteri Odaklılık, İşletme Performansı	Yapısal Eşitlik Modellemesi	Tüm değişkenler dikkate alındığında işletme performansına doğrudan olumlu etkisi olan değişkenin yenilikçilik olduğu ifade edilmiştir.
Yıldız (2010)	Konaklama İşletmelerinde Yenileşim Yönetimi	Türkiye İstanbul	Konaklama İşletmesi, Yenileşim Yönetimi, Otel	Yorumlayıcı Yaklaşım Örnek olay çalışması Doküman Analizi	Yenileşim türleri açısından çalışmada ürün ve hizmet, süreç, pazarlama, örgütsel destekleyici yenileşimlere rastlanıldığı ifade edilmiştir.

Tablo 3 devamı...

Yıldız Kale ve Sahilli Birdir (2010)	Otel İşletmelerinde Yenilikçi Hizmetler	Türkiye	Yenilik, Yenilikçi Hizmet, Otel İşletmeleri	Tanımlayıcı İstatistikler, Kruskal Wallis H ile Mann-Whitney U testi	Evcil hayvan kabulü, çocuklara yönelik hizmet verme ve kulüp üyeliği hizmeti verme ile ilgili konularda, zincir oteller ve franchise zinciri altındaki otellerin, bağımsız ve kiralık otellere göre daha hassas davrandıkları belirtilmiştir.
Dönmez ve Çevik (2010)	İşletmelerde Yeniliklerin Kaynağı Olarak Paydaş Diyalogları: Seyahat Acenteleri Üzerine Nitel Bir Araştırma	Türkiye Konya	İnovasyon, Seyahat Acenteleri	Nitel Araştırma Yöntemi, Görüşme Tekniği	Seyahat acentelerinin paydaş diyaloglarından kalite, müşteri tatmini, teknoloji, insan kaynakları, yenilik, liderlik gibi konularda fayda sağladıkları ifade edilmiştir.
Sezgin, Zerenler, Karaman (2008)	Otel İşletmeleri Menü Planlaması Yaratıcılık, Yenilikçilik, Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Konya	Yiyecek İçecek Sektörü, Menü Planlaması, Yenilikçilik	Karşılaştırmalı Analiz	Otel işletmelerindeki menü kartlarında yeteri kadar açıklamanın olmadığı ve pazarlama açısından yetersiz olduğu ifade edilmiştir.
Çalpınar ve Bac (2007)	KOBİ'lerde İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler ve Bir Alan Araştırması	Türkiye	İnovasyon, KOBİ, Teknoloji, Ar-Ge	Doğrusal Regresyon Analizi	Ortalama çalışan sayısı ve işletme yaşı ile inovasyon sayısı arasında ters yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ortalama Ar-Ge harcamaları dışında diğer faktörler ile inovasyon sayısı arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.
Ögüt, Aygen ve Demirsel (2007)	Personel Güçlendirme İnovasyonu Hızlandırır Mı? Antalya İli Beş Yıldızlı Konaklama İşletmelerine Yönelik Görgül Bir Araştırma	Türkiye Antalya	İnovasyon, Personel Güçlendirme	Tanımlayıcı ve Açıklayıcı İstatistikler, Korelasyon Analizi	Konaklama işletmelerinde müşteri ile yüz yüze iletişim sağlanan hizmet birimlerinde personelin özellikle güçlendirildiği ve personelin güçlendirilmesi sonucunda, kararların daha çabuk alınabildiği, yetki ve sorumlulukların dengeli biçimde paylaşılabildiği ve müşterilerin istek ve beklentilerinin çok daha hızlı karşılanabildiği belirtilmiştir.
Rihan (2006)	Finansal Yeniliklerin İşletme Performansına Etkisi: Yozgat'taki Turizm İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma	Türkiye Yozgat	Finansal Yenilik, Turizm İşletmeleri	Tanımlayıcı Analizler	Turizm işletmelerinde finansal yenilikleri kullanmanın ya da oluşturmanın performansa etki ettiği, işletmelerin finansal, müşteri ve içsel süreç boyutunu, kısmen de öğrenme ve gelişme boyutunu dikkate aldıkları ifade edilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, turizm ve inovasyon ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda işletme düzeyinde yapılan inovasyon çalışmaları teması çatısı altında doksan bir adet çalışmaya ulaşılmıştır.

Turizm endüstrisini konu alan ülke düzeyinde gerçekleştirilmiş inovasyon çalışmaları yazar, çalışma adı, ülke/şehir, değişkenler, metot ve sonuç bağlamında yıl sırasına göre Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Turizmde Ülke Düzeyinde Yapılan İnovasyon Çalışmaları Teması

Yazar	Çalışmanın Adı	Ülke /Şehir	Değişkenler	Metot	Sonuç
Girgin (2018)	İskenderun'da Turizmde Teknoloji ve İnovasyon Konusunda Yenilikçi Talepler	Türkiye İskenderun	Turizm, Teknoloji, İnovasyon	Tanımlayıcı Analizler, Frekans ve Yüzde Dağılımları	Katılımcıların %34'ü Türkiye'nin teknoloji ve inovasyon konusunda yeterli olmadığını düşünürken %21'inin ise Türkiye'de turizmde teknolojinin yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir.
Coşkun (2018)	Yavaş Şehir Algısı ve Yavaş Şehirlerde İnovatif Yatırımlara İlişkin Bir Araştırma	Türkiye Aydın	Yavaş Şehir Turizmi, İnovasyon	Betimsel Analiz	Kaliteli bir yaşam sunmak, bölgenin değerleriyle gelişmeyi sürdürülebilir kılmak, bölge ekonomisini güçlendirmek ve doğal çevreyi ve tarihi değerleri korumak amacıyla yenilik yapıldığı belirlenmiştir.
Sofracı ve Sarıkaya (2017)	Turizmde İnovasyon ve Girişimcilik Farklı Bir Turizm Anlayışı: TaTuTa Örneği	Türkiye	Ta-Tu-Ta	Durum Çalışması	Alternatif turizm çeşidi olarak geliştirilen Ta-Tu-Ta projesinin uygulanabilirliği ve Türkiye'nin mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.
Aslan (2017)	Kırsal Turizmde Yenilik ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler (Katılımcılara ve İşletmelere İlişkin) Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepe Örneği	Türkiye Kocaeli	Bireysel Yenilikçilik, Yenilik, Kırsal Turizm	Literatür Taraması	Kırsal turizm işletmecilerinin bireysel yenilikçilik düzeylerinin düşük düzeyde olduğu ve bireysel yenilikçilik kategorilerinden şüpheli kategorisinde yer aldıkları ifade edilmiştir.
Türkmendağ ve Işık (2016)	İnovasyon Harcamaları İle Turizm Gelirleri İlişkisi: 2012 Yılı AB Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye	İnovasyon, Harcama, Turizm Gelirleri	Pearson Korelasyon ve Regresyon Analizi	İnovasyon harcamaları ile turizm gelirleri arasında çift yönlü güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca regresyon analizi sonuçları inovasyon harcamalarındaki değişimin turizm gelirlerindeki %50'lik bir artma veya azalmayı açıkladığı göstermiştir.
Çevik ve Saçılık (2016)	Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Yenilikçi Turizm Ürünlerine Dönüştürülmesi: Bir Örnek Olay İncelemesi	Türkiye Balıkesir	Yenilik, Yenilikçi Turizm Ürünleri	Nitel Araştırma Durum Analizi	Yenilikçi ürünün maddi kazanımlardan çok, rekabet avantajı, imaj, motivasyon, sadık müşteri yaratma gibi alanlarda işletmeye kazanç sağladığı, Türk kahvesi kültürü ve sürdürülebilirliğine yönelik katkıları olduğunu belirtilmiştir.
Arseven Otamış ve Yüzbaşıoğlu (2015)	Medikal Turizm Sektöründe Küresel İşbirliği, Yenilikçilik ve Büyüme: Antalya Örneği	Türkiye Antalya	Medikal Turizm, Yenilikçilik, Sosyal Ağ Analizi	Tanımlayıcı Analizler, Sosyal Ağ Analizi, Ansoff'un Büyüme Matrix'i	Antalya'nın medikal turizmde küresel rekabet gücünün küresel işbirliği bakımından zayıf kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca Antalya'daki medikal turizm sektörünün büyümesinin devam etmesine rağmen hastanelerin yenilikçilik performansının ortalama, işbirliği performanslarının ise çok düşük kaldığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.
Işık ve Serçeoğlu (2015)	İnovasyonel Turizm: Çin Örneği	Çin	İnovasyon, Turizm İlişkisi	Durum Çalışması	Yapılan yatırımların ve turizm politikalarındaki inovasyonel tutumun ekonomik büyümeye olumlu yönde katkı sunduğu tespit edilmiştir.
Bağran (2015)	Destinasyon Yenilik Sürecinin Oluşturulmasında Ağ Yapısı ve Bilgi Yönetiminin Rolü	Türkiye İzmir	Bilgi Yönetimi, Yenilik, Turizm	Nitel Araştırma, Gözlem, Görüşme ve Doküman Analizi	İzmir destinasyonun da bölgesel yenilik sistemi perspektifine uygun bir yenilik sürecinin olgunlaştırılmasına yönelik temel ilke ve eylemlerle önerilen Modeller arasında işbirliği, bilgi dönüşüm sarmalının çalıştırılması, bilgi yönetimi kapsamında yenilik temelli bilginin üretilmesi ve bilginin paylaşımında engellerin oluşturulması gibi boşlukların olduğu belirtilmiştir.

Tablo 4 devamı...

Giritlioğlu, Türkmen, Avcıkurt (2013)	Öğrencilerin Turizm Ders Kitaplarından Beklentileri ve Ders Kitaplarının Hazırlanmasında Kullanılabilecek İnovasyonel Uygulamalar	Türkiye Kayseri	Turizm Eğitimi, İnovasyon	Anket, Frekans Analizi	Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm ders kitaplarından beklentileri ile kitaplarda kullanılabilecek inovasyon uygulamalarının neler olabileceği tespit edilmiştir.
Gök (2010)	Turizm İşletmelerinde İnovasyon: Türk Turizmde İnovatif Yaklaşımlar ve Model Önerisi	TürkiyeKütahya	Türk Turizmi, İnovasyon Modeli	Kavramsal İnceleme	Araştırma kapsamında turizm işletmelerinin varlıklarını devam ettirme adına inovasyon faaliyetlerine yönelmelerinin bir zorunluluk olduğu belirtilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, turizm ve inovasyon ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda ülke düzeyinde yapılan inovasyon çalışmaları teması çatısı altında on bir adet çalışmaya ulaşılmıştır.

İnovasyon türleri ile ilgili gerçekleştirilmiş inovasyon çalışmaları yazar, çalışma adı, ülke/şehir, değişkenler, metot ve sonuç kapsamında yıla göre Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo.5. İnovasyon Türleri İlgili Yapılan İnovasyon Çalışmaları Teması

Yazar	Çalışmanın Adı	Ülke Şehir	Değişkenler	Metot	Sonuç
Işık (2018)	İnovasyon Kültürünün Hizmet İnovasyonu Performansına Etkisi: Bitlis İli Hizmet Sektöründe Bir Araştırma	Türkiye Erzurum	İnovasyon Kültürü, Hizmet İnovasyonu	Faktör Analizi	Farklı sektör çalışanları üzerinde inovasyon kültürü ve hizmet inovasyonu performansı değişkenlerinin birbirileri ile olan ilişkisinde kuramsal alt yapının zenginleşmesine katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.
Çetinkaya, Şimşek ve Aydın (2018)	Duygu İşçilerinin Perspektifinden Hizmet İnovasyon Davranışı: Yiyecek İçecek İşletmelerine İlişkin Bir Araştırma	Türkiye Erzurum	Duygu İşçileri, Hizmet İnovasyon Davranışı, Yiyecek-İçecek İşletmeleri	Güvenilirlik Analizi, Tanımlayıcı Analizler, Frekans Analizi	Araştırmaya katılan personelin hizmet inovasyon davranışlarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yani katılımcıların yenilikçi fikirler üretme konusunda eğilimli ve başarılı oldukları, meslekleri ile alakalı yeni hizmet teknik ve metotlarını araştırdıkları ifade edilmiştir.
Oltulular (2018)	Medikal Turizm Girişimciliğinde Mevcut Durum ve Sorunların Tespitine Yönelik Bir Araştırma: İzmir Örneği	Türkiye İzmir	Sağlık Turizmi, Medikal Turizm, Girişimcilik	Örnek Olay Görüşme Tekniği, Betimsel Analiz	İzmir’deki medikal turizm girişimcilerinin sektörle ilgili yeterli bilgi ve deneyimlerinin olduğu ancak medikal turizmin İzmir’de henüz istenen durumda olmadığı sonucuna varılmıştır.
Atsız ve Kızıllırmak (2016)	Seyahat Acentelerinde Yenilik Yönetimi: Kültürel Deneyim Üzerine Bir Uygulama	Türkiye İstanbul	Yenilik, Kültürel Deneyim, Seyahat Acentesi	Frekans ve Yüzde Dağılımları, İçerik Analizi	Kültürel deneyime yönelik ürün yeniliğine; “ürünün içeriğine yönelik” ve “ürünün sunumuna yönelik yenilikler” olmak üzere iki ana temanın ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

Tablo 5 devamı...

Şimşek ve Işık (2016)	Geleneksel Ürünlerde İnovasyon Belirleyicileri: Erzurum Çağ Kebabı Örneği	TürkiyeErzurum	Yiyecek İçecek İşletmeleri, Çağ Kebap, İnovasyon, Geleneksel Ürün	T testi, Anova.	İşletme yöneticilerinin inovasyon türlerini gerçekleştirip gerçekleştirilmemelerinde sadece ürün inovasyonu için çalışma sürelerinin etkili olduğu belirtilmiştir.
Toy ve Çalışkan (2016)	Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Aktörleri Olarak Kalkınma Ajansları ve Örnek Bir Uygulama "İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı	Türkiye Erzurum Erzincan Bayburt	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, İnovasyona Dayalı Turizm Stratejisi ve Eylem Planı	Durum Çalışması	Turizm potansiyelinin tam anlamıyla kullanılmadığı TRA1 bölgelerinde, yerel halkın beklenti ve taleplerinin dikkate alınması yoluyla katılımcı bir planlama yaklaşımının sergilenmesi turizmin olumlu etkiler doğuracağı ifade edilmiştir.
Günlü (2015)	Sosyal Girişimcilik Olgusunun Kavramsal Analizi ve Turizmde Sosyal Girişimcilik	Türkiye İzmir	Sosyal Girişimcilik Turizm İnovasyon	Döküman Analizi, Kavramsal Analiz Tekniği	Toplum odaklı sorumlu turizm anlayışı sürdürülebilir gelişimi smümkün kılacak ve yoksulluğu azaltacak güce sahip olduğu ifade edilmiştir.
Akgöz, Göröl ve Gürsoy (2014)	Yenilik Kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirmesi ve Kurban Bayramı Örneği	Türkiye İstanbul	Yenilik, Turistik Ürün, Kurban Bayramı	Kavramsal İnceleme	Kurban bayramı ürün paketinin turizm işletmeleri için yenilik bağlamındaki önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmiştir.
Coşkun, Mesci ve Kılınç (2013)	Stratejik Rekabet Üstünlüğü Sağlama Aracı Olarak İnovasyon Stratejileri: Kocaeli Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma	Türkiye Kocaeli	İnovasyon Faliyetleri-İnovasyon Stratejileri-Rekabet Üstünlüğü	Betimsel Veri Analizi	Otel işletmelerinde ağırlıklı olarak artımsal inovasyon boyutu altında ürün, hizmet ve süreç inovasyonlarının uygulandığı ifade edilmiştir. Ayrıca otel işletmelerinin uyguladığı rekabet stratejileri ile inovasyon stratejileri arasındaki ilişki incelenmiş, maliyet liderliği stratejisi ile saldırgan ve fırsatları izleyen inovasyon stratejisi arasında olumlu bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.
Karahan, Orhan ve Çakır (2012)	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi İnovasyona Dayalı Turizm Stratejisi Bağlamında Uzundere Vadisine Bakış	TürkiyeErzurum (Uzundere)	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, İnovasyon, Turizm, Kırsal Kalkınma, Uzundere Vadisi	Durum Çalışması	Yörede turistlerce yapılan harcamaların, ulusal ve uluslararası düzeyde pazarlanacak ürün ve hizmetlerin, yeni yatırımların, istihdam ve gelirin yerel halkın sektör gelirlerinden aldığı payın ve yaşam kalitesinin artacağı ifade edilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde, turizm ve inovasyon ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda inovasyon türleriyle ilgili yapılan inovasyon çalışmaları teması çatısı altında on adet çalışmaya ulaşılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu araştırmada ulusal düzeydeki incelenen çalışmalar bireysel, işletme, ülke ve inovasyon türleri olmak üzere dört tema altında sınıflandırılmıştır. Ulusal düzeydeki bireysel inovasyon çalışmaları uluslararası çalışmalarla paralellik göstermekte ve bu düzeydeki araştırmaların daha çok bireysel yenilikçilik (Carson ve Carson, 2018; Zach, 2016) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu düzeyde çalışanların yaratıcı düşüncelerinin, gerek yönetim gerekse kendi aralarındaki iş birliğinin ve başarı güdüsünün inovasyon yapmaya katkı sunduğundan bireylerin inovasyon sürecine dâhil edilmesi önem taşımaktadır.

Ulusal düzeydeki işletmelerin inovasyon yapması daha çok performans analizi, sürdürülebilirlik, yöneticilerin yenilik algısı ve örgüt ile yeniliği üzerinedir. Aynı temada uluslararası çalışmalardaki durum ise, inovasyonun işletme performansına (Chen vd., 2018; Tugores ve Garcia, 2015; Grisseman, vd., 2013; Sandvik, vd., 2011; Mattsson ve Sindes, 2014) etkisinin yanı sıra işletmelerde personel ile ilgili yeniliğin (Viladimirov ve Williams, 2018; Razumova, vd., 2015) veya nitelikli personelin (Jacob, vd., 2003) inovasyonu ne yönde etkilediği ve bu durumun işletme performansına sağladığı katkı yönündedir. Bu açıdan konu değerlendirildiğinde ulusal düzeydeki çalışmaların işletmelerde istihdam edilen personele ilişkin inovasyon çalışmalarını kapsayacak şekilde genişletilmesi önem arz etmektedir.

Ülke teması altında incelenen uluslararası çalışmalar sürdürülebilir turizm (Moscardo, 2008; Ali ve Frew, 2014; Carlsen ve Edvard, 2008) ve bölgesel kalkınma (Fundeanu, 2015) için inovasyonun gerekliliği üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca işletmeler arasında bilgi paylaşımı ve ağ bağlantılarının (Zach ve Hill, 2017; Weidenfeld, ve Hall 2014; Sorensen, 2007) inovasyon düzeyini artırdığı ve dolayısıyla bu durumun ekonomiler için önemli olduğu saptanmıştır. Ulusal düzeyde ise sürdürülebilir kavramı üzerinde çalışmalara rastlanırken bilgi paylaşımı ve ağ bağlantılarının inovasyonu pozitif etkilediği ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Zira bilgi paylaşımı inovasyon sürecini kolaylaştırmaktadır (Işık, 2018).

İnovasyon türleri ile ilgili ulusal çalışmalar daha çok hizmet inovasyonu üzerinde yoğunlaşmıştır. İşletmelerin yoğun rekabete ayak uydurabilmeleri için hizmet kalitesini geliştirmek konuyu daha önemli hale getirmektedir. Uluslararası çalışmaların da hizmet (Chen, vd., 2016; Chen, 2011) ve süreç (Weirmair, 2004; Hjalager, 1997) inovasyonuna yoğunlaştığı ve fakat bununla beraber sosyal inovasyonu da (Alkier vd., 2017; Alegre, vd., 2014) kapsadığı belirlenmiştir. Ayrıca uluslararası çalışmaların eko-inovasyon (Almeida, vd., 2016; Perez, vd., 2015; Gonzalez ve Leon, 2001) üzerinde durduğu ve işletmelerin ürün, hizmet ve süreç inovasyonuna önem verdiği kadar çevresel sorunlara da çözümler aradığı

saptanmıştır. Dolayısıyla ulusal düzeydeki araştırmaların eko-inovasyon teması altında artırılarak işletmelerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm, inovasyonun yoğun yaşandığı bir sektördür (Hjalager, 2010). Bu yoğunluk bir yandan üretim imkânlarının genişlemesini anlamına gelirken diğer yandan inovatif çözümler ve istihdam artışı ile birlikte yeni fikirleri ortaya çıkması ve kaynakların daha etkin kullanılması demektir (Işık, 2018). Turizm sektöründe inovasyon konusu üzerine yapılan çalışmalar dikkate alındığında akademisyenlerin etkinlik üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu doğrultuda ulusal düzeyde turizm inovasyon ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar turizm sektörü tarafından konunun tam olarak ne olduğunun anlaşılmasına yardımcı olduğu gibi inovatif süreçlerin daha etkili bir şekilde yönetilmesine de ışık tutmaktadır.

Mevcut literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde turizm inovasyon ilişkisi farklı temalar ile ele alınmış ve daha çok 2013-2018 yıllarında yoğunlaşan 143 çalışma tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan (91) tanesinin işletme düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu düzeydeki çalışmalar inovasyonun işletme performansına olan etkisi (Zerenler ve Karakuş, 2017; Gürkan ve Gürkan, 2018; Şen ve Çetinkaya, 2017; Işık, vd., 2017; Çetintürk, vd., 2015; Peksoy ve Ersoy, 2016; Coşkun, vd., 2015; Çalhan, 2015; Küçük ve Kocaman, 2015; Çetintürk, 2014; Erdem vd., 2013; Ayazlar, 2012; Öztürk, 2012; Öncü, vd., 2012; Çetin, 2012; Erdem vd., 2011; Mesci, 2011; Eren, vd., 2010), inovasyonun sürdürülebilirlik ilişkisi (Saçlı, vd., 2018; Arslan, vd., 2017; Çeliker ve Dulupçu, 2017; Işık, vd., 2017; Kasap ve Yıldırım, 2017; Çakıcı, vd., 2016; Vatan ve Poyraz, 2016), işletme yöneticilerinin yenilik algısı (Işık ve Barlak, 2018; Vardar, 2018; Yıldız, 2017; Doğruyol, 2014), örgüt kültürü ve yenilik ilişkisi (Çetin ve Topaloğlu, 2018; Özdemir ve Sönmez, 2018; Çetin, 2017; Tekin; 2012), KOBİ'lerde inovasyon (Topsakal, vd., 2018; Işık, 2016; Çalpınar ve Bac, 2007), işletmelerde inovasyonun önemi (Karakas, 2018; Ödemiş, vd., 2017; Çetin ve Gedik, 2017; Acar, 2017) olarak ayrıştırılmıştır.

Bireysel düzeyde yapılan inovasyon çalışmaları (31) ile ilgili temalar incelendiğinde en çok bireysel yenilikçilik (Aslan ve Sü Eroz, 2018; Yıldız, vd., 2018; Işık ve Hajiyeva, 2018; Işık, vd., 2016; Işık ve Türkmendağ, 2016) kavramı ve işletme yöneticilerin inovasyon anlayışı/algısı (Türk ve Kara, 2018; Bayındır, 2018; Işık ve Meriç, 2015; Cengiz, 2012) üzerinde durulduğu saptanmıştır.

Ülke düzeyinde yapılar inovasyon çalışmaları (11) ile ilgili temalar incelendiğinde turizmde teknoloji inovasyonu (Girgin, 2018), kentlerde inovasyon (Coşkun, 2018),

inovasyon harcamaları ile turizm geliri ilişkisi (Türkmendağ ve Işık, 2016) üzerine çalışıldığı görülmektedir.

Son olarak inovasyon türleri düzeyinde yapılan çalışmalar (10) ile ilgili tema incelendiğinde araştırmaların daha çok hizmet inovasyonu (Işık, 2018; Çetinkaya, vd., 2018; Ceylanlar vd., 2017; Ayazlar, 2012) ve turizmde inovasyon ve girişimcilik (1) üzerine yoğunlaştığı belirlenmiştir.

Bu çalışma bundan sonra ulusal düzeyde inovasyon konusunda yapılacak araştırmalara katkı ve kolaylık sağlayacağı, literatürde sözü geçen konu ile ilgili ne tür çalışmaların yapıldığının görülmesi açısından zaman tasarrufu sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca akademik alanda inovasyon ile ilgili çalışmaları teşvik niteliği taşıyacağı da ön görülmektedir

KAYNAKLAR

- Abernathy, W. J., ve Clark, K. B. (1985). Innovation: Mapping The Winds of Creative Destruction. *Research Policy*, C:14, s.3-22
- Acar, E. (2017). Turizmde Yeni Trendler-Dijital Turizm ve İnovasyon. 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*, s. 117-126.
- Akgöz, E., Göral, R., ve Gürsoy, Y. (2014). Yenilik Kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirmesi ve Kurban Bayramı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (31), s. 1-12.
- Albayrak, A. (2017). Restoran İşletmelerinin Yenilik Uygulama Durumları: İstanbul'daki Birinci Sınıf Restoranlar Üzerine Bir Çalışma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(3), s. 53-73.
- Alegre, I. Ve Mirabent, J. B.(2014). Social İnnovation Success Factors: Hospitality And Tourism Social Enterprises, *International Journal Of Contemporary Hospitality Management*, C: 28(6), S.1155-1176.
- Ali, A. and Frew, A. J. (2014). Technology Innovation and Applications In Sustainable Destination Development. *Information Technology and Tourism*, 14(4), p. 265-290.
- Almeida, M., Rocafort, A. ve Borrajo, F. (2016). Shedding Light on Eco-Innovation in Tourism: A Critical Analysis, *Sustainability*, C: 8(12), s.1262
- Alkier, R., Milojsica, V. Ve Roblek, V. (2017). Challenges Of The Social Innovation In Tourism, *Tourism İn Southern And Eastern Europe*, C: 4, S. 1-13.
- Alsos, G. A.,Eide, D., ve Madsen, E. L. (2014). Introduction: Innovation in Tourism Industries. Chapters, 1-24.(In Handbook of Research on Innovation in Tourism Industries. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. Retrieved Jan 11, 2016, from <http://www.elgaronline.com/view/9781782548409.00024.xml>.

- Arsezen, O. P. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2015). Medikal Turizm Sektöründe Küresel İşbirliği, Yenilikçilik ve Büyüme: Antalya Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3), s.173-192.
- Arslan, S., Gözübüyük, K., Akbaş, T., ve Ergin, A. E. (2017). Yozgat Restoranlarının Sürdürülebilirlik Kapsamında Değerlendirilmesi. Yozgat, Uluslararası Bozok Sempozyumu Yozgat'ın Turizm Potansiyelleri ve Sorunları Bildiri Kitabı, s.90-102.
- Aslan, E. (2017). Kırsal Turizmde Yenilik Ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler (Katılımcılara Ve İşletmelere İlişkin) Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepe Örneği. Kırklareli, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, E., ve Eröz, S. (2018). Kırsal Turizmde Yenilik ve Kırsal Turizm İşletmecilerinin Bireysel Yenilikçilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler (Katılımcılara ve İşletmelere İlişkin) Açısından İncelenmesi: Kocaeli/Kartepe Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C: 7(2).
- Atar, A. (2015). Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminin Örgüt İnovasyonu Ve İç Girişimcilik Üzerindeki Etkisi: Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Atar, A., ve Konaklıoğlu, E. (2016). Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarının Örgüt İnovasyonu ve İç Girişimcilik Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi: Oteller Üzerinde Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), s. 104-123.
- Atsız, O ve Kızılırmak, İ. (2016).). Seyahat Acentelerinde Yenilik Yönetimi: Kültürel Deneyim Üzerine Bir Uygulama. *Balıkesir 15. Geleneksel Turizm Sempozyumu*.
- Avcı, N., ve Ulu, G. G. (2014). İstanbul'da Faaliyet Gösteren Seyahat Acentelerinde Personel Güçlendirme Ve İnovasyon İlişkisi. *Balıkesir University Journal of Social Sciences Institute*, C: (17) 31.
- Ayazlar, G. (2012). Otel İşletmelerinde Örgütsel Öğrenme Ve Bilgi Paylaşımının Hizmet İnovasyon Performansına Etkisi: Kuşadası 5 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma, *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aydın, E. (2018). Takım Kültürü, Yenilikçi İş Davranışı ve Örtük Bilgi Paylaşımı İlişkisi: Türkiye'de Otel İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aygen, S. (2006). İşletmelerde Yenilik Yönetimi Sürecinde Örgüt Yapılarında Ve Hizmet Tasarımlarında Yaşanan Dönüşümler: Antalya İli Beş Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Ampirik Bir Araştırma Ve Hizmet Tasarımı Önerisi. Konya, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi,
- Babür, S. (2011). Antalya İli Merkezindeki Beş Yıldızlı Temalı Ve Tasarım Otel İşletmelerinde Yenilik Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Antalya, *Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Bağır, D. (2015). Destinasyon Yenilik Sürecinin Oluşturulmasında Ağ Yapısı Ve Bilgi Yönetiminin Rolü. İzmir, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bayındır, M. S. (2018). Konaklama İşletmelerinde Mutfak Şeflerinin Mutfak Şeflerinin Yenilikçi Davranışlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi. Isparta, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Bilim, Y., ve Adabalı, M. M. (2016). Otel İşletmelerinde Yenilikçi (İnovativ) Oda Ürünlerine İlişkin Tüketici Algıları: Yenilik İhtiyacı ve Yenilik Algısı Değerlendirmesi, s.719-736.
- Bozkurt, O., ve Göral, M. (2013). Modern Liderlik Tarzlarının Yenilik Stratejilerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 13(4), s. 1-14.
- Cankül, D., Doğan, A., ve Sönmez, B. (2018). Yiyecek-İçecek İşletmelerinde İnovasyon Ve Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, C:10(3), s. 576-591.
- Carson, D. ve Carson D. (2018). International Lifestyle Immigrants and Their Contributions to Rural Tourism Innovation: Experiences From Sweden's Far North, *Journal of Rural Studies*, C:64, s. 230-240.
- Carlsen, J. and Edwards, D. (2008). BEST EN Case Studies: Innovation For Sustainable Tourism. *Tourism and Hospitality Research*, 8(1), p. 44-55.
- Cengiz, M. (2012). Alanya Bölgesindeki Dört Ve Beş Yıldızlı Otellerde Çalışan Yöneticilerin Yenilikçilik Anlayışı. Antalya, *Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ceylan, U., ve Karaman, S. (2017). Kurumsal İtibar Oluşturma Sürecine Müşteri Şikâyet Yönetimi, İnovasyon Ve Öğrenmenin Etkisi: Seyahat Acentaları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, C: 1(2), s. 85-106.
- Ceylanlar, A. N., Seçilmiş, C., ve Arslan, O. (2017). Turizmde Pazarlama ve Hizmet İnovasyonu Açısından Sanal Gerçeklik Uygulamaları . *Mersin I. International Congress On Future Of Tourism: Innovation, Entrepreneurship and Sustainability* , s. 1131-1138.
- Chen, W. J. (2011). Innovation İn Hotel Services: Culture And Personality, [International Journal of Hospitality Management](#), C: 30(1), s.64-72.
- Chen, C.J. ve Huang, J.W. (2009). Strategic Human Resource Practices and Innovation Performance — The Mediating Role Of Knowledge Management Capacity, *Journal of Business Research* C:62, s.104–114.
- Chen, J., Cheng, J. ve Dai, S. (2017). Regional Eco-innovation in China: An Analysis Of Eco-Innovation Levels and Influencing Factors, *Journal of Cleaner Production* C:153(1), s.1-14.

- Chen, J.S., Kerr, D., Chou, C.D., ve Ang, C. (2016). Business Co-Creation For Service Innovation In The Hospitality And Tourism Industry, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, C: 29 (6), s. 1522-1540.
- Chen, Y.K. Chiu, F.R., Lina, W. H. ve Huang, Y. C. (2018). An Integrated Model for Online Product Placement and Inventory Control Problem in A Drop-Shipping Optional Environment, *Computers and Industrial Engineering* C:117, s.71-80.
- Coşkun, E. (2018). Yavaş Şehir Algısı ve Yavaş Şehirlerde İnovatif Yatırımlara İlişkin Bir Araştırma. Aydın, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi,
- Coşkun, E., Algür, S., ve Sebetçi, Ö. (2015). İnovasyon ve Performans İlişkisi: Antalya Lara-Kundu Turizm Bölgesi'ndeki Temalı Ve Temasız Oteller Üzerine Bir Araştırma. *I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends, and Indicators (EITOC-2015)*, s. 392-403.
- Coşkun, S., Mesci, M., ve Kılınç, İ. (2013). Stratejik Rekabet Üstünlüğü Sağlama Aracı Olarak İnovasyon Stratejileri: Kocaeli Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 28(28), s. 101-132.
- Çakıcı, A., Çalhan, H., ve Karamustafa, K. (2016). Yiyecek ve İçecek İşletmelerinde İnovasyon ve Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü İlişkisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Çakmak, T. F.ve Demirkol, Ş. (2017). Teknolojik Gelişmelerin Turist Rehberliği Mesleğine Etkileri Üzerine Bir Swot Analizi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 7, s. 221-235.
- Çalhan, H. (2015). Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Ve İşletme Performansı İlişkisi: İstanbul'da Faaliyet Gösteren Yiyecek Ve İçecek İşletmelerinde Bir Araştırma . Mersin, *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi,
- Çalpınar, H., ve Bac, U. (2007). KOBİ'lerde İnovasyon Yapmayı Etkileyen Faktörler ve Bir Alan Araştırması. *Ege Akademik Bakış*, C: 7(2), s. 445-458.
- Çeliker, D., ve Dulupçu, M. A. (2017). Sürdürülebilirlik ve Yenileşim Açısından Turistik Hediyelik Eşyalar Konusunda Yenileştirilmiş Tasarımlar, *Atatürk İletişim Dergisi*, 12, s. 187-204
- Çetin, A. (2017). Konaklama İşletmelerinde Örgüt Kültürü ve Yenilikçilik İlişkisi: Muğla Örneği. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Muğla, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çetin, A., ve Topaoğlu, C. (2018). Otel İşletmelerinde Cameron-Quinn Örgüt Kültürü Tiplerinin Yenilikçiliğe Etkisi. *The Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, s. 476-492.
- Çetin, K., ve Gedik, H. (2017). İşletmelerde İnovasyona Etki Eden Faktörler: Karaman İli Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICMEB17 Özel Sayısı, s. 160-172.

- Çetin, Ö. (2012). Turizm İşletmelerinde Yenilik Stratejilerinin Nitel Ve Nicel Performansa Etkileri: Safranbolu Örneği, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
- Çetinkaya, N., Şimşek, A., ve Aydın, S. (2018). Duygu İşçilerinin Perspektifinden Hizmet İnovasyon Davranışı: Yiyecek-İçecek İşletmelerine İlişkin Bir Araştırma, *VII Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu* s.410-421.
- Çetintürk, İ. (2014). Turizmde Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Kaynağı Olarak Yenilik Yeteneği: Beş Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma, *Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çetintürk, İ., Adıgüzel, O. ve Demir, C. (2016). Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Kaynağı Olarak Yenilik Yeteneği: Beş Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, C:27(1).
- Çetintürk, İ., Adıgüzel, O., ve Demir, C. (2015). Yenilik Yeteneğinin İşletme Performansı Üzerindeki Etkisinde Müşteri Değerinin Aracılık Rolü: Beş Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C: 8(36), s.819-833.
- Çevik, S., ve Saçılık, M. Y. (2016). Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Yenilikçi Turizm Ürünlerine Dönüştürülmesi: Bir Örnek Olay İncelemesi. *International Journal of Social Science*, s. 331-341.
- Çınar, K. (2017). Otel İşletmelerinde Yenilik Algısı ve Uygulamaları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:9(2), s.37-50.
- De Jong, J.P. (2013), The Decision to Exploit Opportunities for Innovation: A Study of High-Tech Small-Business Owners, *Entrepreneurship Theory And Practice*, s.281-301.
- Doğru, T. ve Bulut, Ü. (2018). Is Tourism An Engine For Economic Recovery? *Theory and empirical evidence*, *Tourism Management* 67, s. 425-434.
- Doğruyol, S. (2014). İstanbul Bölgesindeki Restoran İşletmelerinde Yöneticilerin İnovasyon Anlayışı Ve Uygulama Stratejileri. Aydın, *Adnan Menders Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dinçer, F., Akova, O., Ertuğrul, S. M., ve Çiftçi, M. A. (2017). Green Innovation Practices In Hotel Enterprises, *In Conference Proceedings Icgcm. Istanbul University*.
- Dosi, G. (1988). Sources, Procedures, and Microeconomic Effects of Innovation, *Journal of Economic Literature* C: 26 (3), s.1120-1171.
- Dönmez, D., ve Çevik, I. (2010). İşletmelerde Yeniliklerin Kaynağı Olarak Paydaş Diyalogları: Seyahat Acentaları Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, , s. 189-202.
- Eraslan, H., Bulu, M., ve Bakan, İ. (2008). Kümelenmeler ve İnovasyon Etkisi: Türk Turizm Sektöründe Uygulamalar. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, C: 5(3).

- Erdem, B., ve Gökdeniz, A. (2012). Örgüt Çalışanlarının Yenilik Geliştirme Sürecindeki Rolü: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *13. Ulusal Turizm Kongresi, 07 – 09 Aralık 2012, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi,*, s.603-620.
- Erdem, B., Gökdeniz, A., ve Mert, Ö. (2011). Yenilikçilik Ve İşletme Performansı İlişkisi: Antalya'da Etkinlik Gösteren 5 Yıldızlı Otel İşletmeleri Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 26(2).*
- Erdem, B., Gül, K., ve Gül, M. (2013). Pazar Yönlülük, İnovasyon Yönlülük ve Firma Performansı İlişkisi: Ankara'da Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi, C: 5(2), s. 74-104.*
- Erdoğan, C. (2011). İşgören Motivasyonunun İnovasyon Performansına Etkileri, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*
- Eren, Ş., Yücel, R., ve Eren, S. (2010). Firma Performansına Etkileri Kapsamında Çevresel Olumsuzluk Pazar Dinamizmi Müşteri Odaklılık Ve Yenilikçilik Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Journal of Yaşar University,, C:18(5), s. 3102-3116.*
- Ekici, R., Güven, A. ve Büyükdag, N. (2017). Turizmde Yenilikçi Girişim: Tema Park Otel Örneği. *The First International Congress on Future of Tourism: Innovation. Entrepreneurship and Sustainability, s.485-497.*
- Eskiyörük, D. (2018). İnovasyon ve Yenilikçi Örgüt Kültürü. *VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı, s.1470-1481.*
- Eşitti, B., ve Erdem, S. H. (2017). Birey-Örgüt Uyumunun Örgütsel İnovasyon Üzerindeki Etkileri: Yiyecek-İçecek İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, C:6(4), s.475-479.*
- Fundeanu, D. D. (2015). Innovative Regional Cluster, Model Of Tourism Development. *Procedia Economics And Finance, 23, p.744-749.*
- Girgin, H. B. (2018). İskenderun'da Turizmde Teknoloji ve İnovasyon Konusunda Yenilikçi Talepler. *VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı, s. 958-969.*
- Giritoğlu, İ., İpar, M. S., ve Yıldırım, E. (2017). Türkiye'de Helâl Konsept Uygulayan Otel İşletmelerinin Yenilikçilik Kapasitelerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *1. International Halal Tourism Congress, Proceedings Books.*
- Giritoğlu, İ., Türkmen, S., ve Avcıkurt, C. (2013). Öğrencilerin Turizm Ders Kitaplarından Beklentileri Ve Ders Kitaplarının Hazırlanmasında Kullanılabilecek İnovasyonel Uygulamalar. *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı.*
- González, M. ve León, C.J. (2001). The Adoption Of Environmental Innovations In The Hotel Industry Of Gran Canaria, *Tourism Economics, C:7(2), s.177-190*
- Goldhar, J. L. (1980). Some Modest Conclusions, *Management of Research and Innovation, New York.*

- Gök, C. (2010). *Turizm İşletmelerinde İnovasyon: Türk Turizmde İnovatif Yaklaşımlar Ve Model Önerisi*. Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Gökçe, F., ve Sunar, H. (2017). Gastronomi Ve Tanıtım Faaliyetlerinde İnovasyon: Yöresel Gastro Mobil Örneği. 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*.
- Göral, M. (2012). Liderlik Tarzlarının Yenilik Stratejilerine Etkisinin Otel İşletmeleri Açısından Değerlendirilmesi, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Göral, R., Akgöz, E., ve Toğuz, Ç. (2013). Turizm İşletmelerinde Yeşil İş Modeli İnovasyonu Yönetim Aracı Olarak Yeşil İnovasyon Radarı. 14. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, s. 39-54.
- Gül, M., ve Gül, K. (2018). Turizmde İnovasyon Konulu Lisansüstü Tezlerin ve Makalelerin Bibliyometrik Analizi. III. *Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu bildiri kitabı*, s.258-273.
- Günlü, E. (2015). Sosyal Girişimcilik Olgusunun Kavramsal Analizi Ve Turizmde Sosyal Girişimcilik, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C:1(35), s. 23-42.
- Gürkan, N., ve Gürkan, S. (2017). Yenilikçilik Kavramının İşletmelerin Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*.
- Gürsel, Ü. (2017). Örgütsel Bağlılık Ve Yenilik Yönetimi İlişkisi: Mutfak Personeli Üzerine Bir Araştırma, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gürsel, Ü., ve Eröz, S. (2017). Örgütsel Bağlılık Ve Yenilik Yönetimi İlişkisi: Mutfak Personeli Üzerine Bir Araştırma. *International Journal of Academic Value Studies*, C: 3(13), s.109-132.
- Grissmann, U., Plank, A., Sperdin, A.B. (2013). Enhancing Business Performance of Hotels: The Role of Innovation And Customer Orientation, *International Journal of Hospitality Management*, C: 33, s. 347–356.
- Henderson, D. (2017). Building Bridges For Innovation In Ageing: Synergies Between Action Groups Of The Eip On Aha, *The Journal of Nutrition, Health, Aging* C. 21 (1).
- Hjalager, A.N. (1997). Innovation Patterns in Sustainable Tourism An Analytical Typology, *Tourism Management*, C 18(1), s. 35-41
- Hjalager, A.N. (2002). Repairing Innovation Defectiveness in Tourism, *Tourism Management* C:23, s. 465–474.
- Hjalager, A.N. ve Liburd, J. (2010). Changing Approaches Towards Open Education, Innovation and Research in Tourism, *Journal of Hospitality and Tourism Management* C:17, s. 12-20.
- Hjalager, A.N. ve Liburd, J. (2010). Changing Approaches Towards Open Education, Innovation and Research in Tourism, *Journal of Hospitality and Tourism Management* C:17, s. 12-20.

- Jacob, M., Tintore, J., Aguilo, E., Bravo, A. ve Mulet, J. (2003). Innovation in The Tourism Sector: Results From A Pilot Study İn The Balearic Islands, *Tourism Economics* C:9(3), s.279-295.
- Işık, C. (2018). Bilgi Ekonomilerinde Ar-Ge, İnovasyon ve Patent. Nobel Yayınevi, II. Baskı. Ankara.
- Işık, C., ve Barlak, S. (2018). Otel Yöneticilerinin Yeşil İnovasyon Algıları: İstanbul İli Örneği. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, C:1(1), s.14-26.
- Işık, C., Doğru, T. ve Türk, E. S. (2018). A Nexus Of Linear And NonLinear Relationships Between Tourism Demand, Renewable Energy Consumption, And Economic Growth: *Theory and evidence, International Journal of Tourism Research* C:20 (1), s.38-49.
- Işık, C. ve Aydın, E. (2017). Kişisel Değerlerin Sosyal Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Turizm Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, C:6(2).
- Işık, C. ve Hajiyeva, T. (2017). Konaklama İşletmelerinde Bireysel Yenilikçilik ve Algılanan Örgütsel Destek Düzeyi İlişkisi: İstanbul İli Örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, C:2(2).
- Işık, C., Kasımatı, E. ve Ongan, S. (2017). Analyzing the causalities between economic growth, financial development, international trade, tourism expenditure and/on the CO2 emissions in Greece. *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, 12(7), 665-673.
- Işık, C. ve Radulescu, M. (2017). Investigation of the relationship between renewable energy, tourism receipts and economic growth in Europe. *Statistika: Statistics and Economy Journal*, 97(2), 85-94.
- Işık, C., ve Aydın, E. (2016a). Bilgi Paylaşımının Yenilikçi İş Davranışına Etkisi: Ayder Yaylası Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, C: 5(2), s. 75-103.
- Işık, C., ve Aydın, E. (2016b). Konaklama İşletmeleri Çalışanlarının Yenilikçi İş Davranışı Düzeylerinin İncelenmesi: Ayder Yaylası Örneği. *Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C:1(1), s.17-30.
- Işık, C., Işık, M. F. ve Işık, Z. (2016). Yiyecek-İçecek İşletmeleri Müşterilerinin E-Tablet Menü Kullanımına Bakışı: Erzurum İli Örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı: 11, s.111-124.
- Işık, C., Işık, Z. ve Tırak, L. (2016). Turizm Amaçlı Konaklama İşletmelerinde Duygusal Emek İle Bireysel Yenilikçilik İlişkisi: Palandöken Örneği. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2 (2), s.117-133.
- Işık, C., Tırak, L. ve Işık, Z. (2016b). Potansiyel Kadın Turizmcilerin Girişimcilik ve İnovasyon Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, Nisan 2016, s. 31-44.

- Işık, C. ve Türkmenbaş, T. (2016). Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Algılarının Belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, s.70-99.
- Işık, C. (2015). Foreign direct investment in tourism: panel data analysis of D7 countries. *Athens Journal of Tourism*, 2(2), 93-103.
- Işık, C. ve Serçeoğlu, N. (2015). İnovasyonel Turizm: Çin Örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 5, Sayı:9, 89-102.
- Işık, C., Keskin, G. ve Serçeoğlu, N. (2015). Turizm Sektöründe Nitelikli İşgücü Açığına Yenilikçi Yaklaşım: Kapadokya Örneği. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 4, s. 1-21.
- Işık, C. ve Meriç, S. (2015). Otel Yöneticilerinin Bireysel Yenilikçi Kapsamında Değerlendirilmesi: Van İli Örneği. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1,s. 1-16.
- Işık, M. (2018). İnovasyon Kültürünün Hizmet İnovasyonu Performansına Etkisi: Bitlis İli Hizmet Sektöründe Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 32, Sayı: 2, s. 351-366.
- Işık, N. ve Uzun, C. (2018). Alanya Otel İşletmelerinde İç Girişimcilik Algısı. *VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 20-21 Nisan 2018, İskenderun, s. 14-26.
- Işık, N., Yıldırım, E., Oskan, M. ve Kasap, M. (2017). Turizm İşletmelerinin Yaptıkları Yenilikçilik Çalışmalarının Sürdürülebilir Rekabete Etkisi: Antalya Örneği . *I. International Congress On Future Of Tourism: Innovation, Entrepreneurship And Sustainability Bildiriler Kitabı*, Mersin / Türkiye, s. 466-476.
- Karacaoğlu, K. ve Sözbilen, G. (2013). Kurumsallaşmanın Konaklama İşletmelerinin Kurumsal Girişimcilik Düzeyleri Üzerine Etkisi: Nevşehir İlinde Bir Uygulama. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 1, s. 41 - 56.
- Karahan, F., Orhan, T. ve Çakır, E. (2012). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi İnovasyona Dayalı Turizm Stratejisi Bağlamında Uzundere Vadisine Bakış. *Uluslararası Katılımlı Bölgesel İşbirliği ve Kalkınma Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 17-20 Ekim 2012, Erzurum. s. 183-192.
- Karakaş, E. Y. (2018). Kriz Dönemlerinde Turizm İşletmelerinde İnovasyonun Önemi: 5 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kasalak, M. A. (2014). Ekoturizm Girişimcilerinin İnovasyona Yatkinliğinin Ölçülmesi: Muğla Yöresinde Yer Alan Ekolojik Oteller Kapsamında Bir Alan Araştırması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kasap, M., ve Yıldırım, E. (2017). Turizm İşletmelerinin Sürdürülebilir Turizme Yönelik Yaptıkları İnovasyon Çalışmaları Üzerine Araştırma. *DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 23-24 Ekim 2017, Trabzon-Türkiye, s. 280-289.

- Kayran, M. F. (2013). Otel İşletmelerinde İnovasyon Odaklı İnsan Kaynakları Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kılıç, G. (2016). Otel İşletmelerinde Yenilikçiliğin Önündeki Engeller ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi: Bodrum Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kızılırmak, İ. ve Albayrak, A., (2013). İnovasyon Örneği Olarak Moleküler Mutfağın İstanbul'daki Restoran İşletmelerinde Uygulanmasına Yönelik Bir Araştırma. *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*.
- Kıngır, S., Koç, D. E. ve Derindağ, Ö. F. (2018). Otel Çalışanlarının Yenilik Yönetimi Algıları Üzerine Bir Araştırma. *1.Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Konferansı Bildiriler Kitabı (01-03 Kasım 2018) Sapanca, Türkiye, s. 171-181*.
- Kuşat, N. (2012). Bölgesel Kalkınmada Geleneksel Gıda Ürünlerinin Rolü ve Geleneksel Gıdalarda İnovasyon Belirleyicileri Üzerine Bir Çalışma: Afyon Örneği. *Yönetim ve Ekonomi, Cilt:19 Sayı:2, s.261-275*.
- Küçük, O. ve Kocaman, G. (2014). Müşteri Yönlülük, İnovasyon Yönlülük ve İşletme Performans İlişkisi: Bir Uygulama. *The Journal of Academic Social Science Studies, Autumn III, Sayı: 29, s. 37-52*.
- Mattsson, J., ve Sintes, F.O. (2014). Hotel Innovation and Its Effect on Business Performance, *International Journal of Tourism Research, C: 61(4), s.388-398*.
- Moscardo, G. (2008). Sustainable Tourism Innovation: Challenging Basic Assumptions. *Tourism and Hospitality Research, 8(1), p. 4-13*.
- Meriç, S. (2017). Turizm İşletmelerinde Yenilikçiliğin Görünmeyen Yüzü, Değişime Direnç Ve Örgütsel Sessizlik: Tra1 Ve Trb2 Bölgesi Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Mesci, M. (2011). Bilgi Yönetimi, Yenilik ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkide Ara Değişkenlerin Etkisi: Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Nordin, S. (2003). Tourism Clustering & Innovation: Paths To Economic Growth and Development, *European Tourism Research Institute, MiD Sweden University C:14, s. 1-81*.
- Novelli, M., Schmitz, B. ve Spencer, T. (2006). Networks, Clusters and Innovation In Tourism: A UK Experience, *Tourism Management C:27, s.1141-1152*.
- Oltulular, F. İ. (2018). Medikal Turizm Girişimciliğinde Mevcut Durum ve Sorunların Tespitine Yönelik Bir Araştırma: İzmir Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ödemiş, M., Düzgün, E. ve Düzgün, A. (2017). Turizm Destinasyonlarının Rekabet Gücünü Artırmasında İnovasyonun Yeri. *The Journal of International Scientific Researches, 2(4), s. 21-29*.

- Öğüt, A., Aygen, S. ve Demirsel, M. T. (2007). Personel Güçlendirme İnovasyonu Hızlandırır Mı? Antalya İli Beş Yıldızlı Konaklama İşletmelerine Yönelik Görgül Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İ.İ.BF Dergisi. Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, Mayıs 2007, s.163-172.
- Öncü, M. A., Mesci, M. ve Şahin, Ö. (2012). Finansal Yeniliklerin İşletme Performansına Etkisi: İstanbul'daki Turizm İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 3-4, s. 125-141.
- Özen, K utanis, R. ve Mesci, M. (2013). Bilgi Yönetimi ile Yenilik Arasındaki İlişkide Örgüt İçi Dinamiklerin Ara Değişkenlik Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, Cilt: 13, Sayı: 3, s. 367-381.
- Özdemir, L. ve Sönmez, R. V. (2018). Örgütsel Kültürün Ürün İnovasyonu Üzerinde Etkisine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 21, ss.14-26.
- Özkoç, A. G. ve Kemer, E. (2017). Konaklama İşletmelerinde Kurumsallaşmanın Örgütsel Yenilik Açısından Stratejik Rolü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16 (2), s. 568-578.
- Özkul, G., Sungur, O., ve Dulupçu, M. A. (2013). Hizmet Sektöründe İnovasyon ve Bilgi Dinamikleri Yaklaşımı: Antalya Bölgesinde Futbol Turizmi Bilgisinin Gelişimi. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (27), s. 38-62.
- Özşeker, D.B., Kurgun, H., ve Kurgun, O.A. (2018). Otel İşletmelerinde İş Modeli İnovasyonunda Stratejik Bir Yaklaşım Olarak İnovasyon Radarı: Swisotel Büyük Efes İzmir Örnek Olay Çalışması, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, C: 6(3), s. 133-170.
- Öztürk, E. (2012). Yat Limanlarında İnovasyon Ve Performans İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Düzce.
- Öztürk, Y. ve Uşaklı, A. (2013). Global İnovasyon Endeksi: Akdeniz Çanağındaki Destinasyonlara Yönelik Karşılaştırmalı Bir Analiz. *14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 05-08 Aralık 2013, Kayseri, s. 1-19.
- Paksoy, H. M. ve Ersoy, N. (2016). Antalya'da Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde İnovasyon ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt: 15, Sayı: 2, s. 413-433.
- Pérez, A.M., Villaverde, P.M. ve Elche, D.(2015) The Mediating Effect Of Ambidextrous Knowledge Strategy Between Social Capital And İnnovation Of Cultural Tourism Clusters Firms, *International Journal of Contemporary Hospitality Management* C: 28(7), s.1484-1507.
- Polat, D. (2011). Girişimcilik Motivasyonu ve İşletme Yenilikçiliği Arasındaki İlişkinin Araştırılmasına Yönelik Turizm İşletmelerinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt: 6, Sayı:2, s.227-254.

- Razumova, M., Ibáñez, J.L., ve Palmer, J.R. (2015). Drivers Of Environmental Innovation In Majorcan Hotels, *Journal of Sustainable Tourism*, C: 23 (10), s. 1529-1549.
- Reddy, K.N. (2002). A Generic Southern Perspective On Renewable Energy, *Energy For Sustainable Development* C:6 (3), s.74-83.
- Rihan, Y. (2006). Finansal Yeniliklerin İşletme Performansına Etkisi: Yozgat'taki Turizm İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma. II. Uluslararası Bozok Sempozyumu (Yozgat'ın Turizm Potansiyelleri ve Sorunları) Bildiriler Kitabı, 04 - 06 Mayıs 2017, s.18-31.
- Rodríguez, I, Williams, A.M. Ve Hall, C.M. (2014). Tourism Innovation Policy: Implementation and Outcomes, *Annals Of Tourism Research*, C:49, s. 76-93.
- Rogers, E.M. (1983). Diffusion of Innovations, *The Free Press*. New York.
- Rosario, M., Patricia S.M. ve Rene, D.P. (2017). Eco-innovation and Organizational Culture in The Hotel Industry, *International Journal of Hospitality Management* C:65, s.71-80
- Sandvik, İ.L., Arnett, D.B., ve Sandvik, K. (2011). The Effects of New Product Development Proficiency on Product Advantage and Tourism Business Performance: Evidence from the Norwegian Hotel Industry, *Journal of Travel Research*, C: 50(6), s. 641–653.
- Saatçi, G., Demirbulat, Ö. G. ve Avcıkurt, C. (2013). Konaklama İşletmelerinde Yeşil İnovasyon Uygulamaları: Bursa Örneği. 14. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, 05-08 Aralık 2013, Kayseri, s. 20-38.
- Saçlı, Ç., Ersöz, B. ve Kahraman, C. Ö. (2018). Turizm İşletmelerinin İnovatif Uygulamalarının Turizmde Sürdürülebilirlik Çerçevesinde İncelenmesi. II. *International Congress On Future Of Tourism: Innovation, Entrepreneurship and Sustainability Bildiriler Kitabı*, Mersin / Türkiye, s. 757-760.
- Sahilli, Birdir, S., ve Kale, Yıldız, E. (2014). Restoran İşletmelerinde Yenilik Uygulamaları: Mersin ve Adana Örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, C:11(3).
- Sezgin, M., Zerenler, M. ve Karaman, A. (2008). Otel İşletmelerinin Menü Planlamasında Yaratıcılık, Yenilikçilik, Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma. *Sosyoekonomi*. Temmuz-Aralık 2008-2, s.128-142.
- Sofracı, İ. E. ve Sarıkaya, B. (2017). Turizmde İnovasyon ve Girişimcilik Farklı Bir Turizm Anlayışı: TaTuTa Örneği. I. *International Congress On Future Of Tourism: Innovation, Entrepreneurship and Sustainability Bildiriler Kitabı*, Mersin / Türkiye, s. 452-456.
- Sørensen, F. (2007). The Geographies Of Social Networks And Innovation in Tourism. *Tourism Geographies (An International Journal of Tourism Space, Place and Environment)*, 9(1), p. 22-48.
- Schumpeter J.A. (1932). Development. (Akt. Becker MC and Knudsen T, 2005), *Journal of Economic Literature*, C:43 (1), s.108–120
- Schumpeter, J.A. (1934). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle. *Harvard University Press*, Cambridge, MA.

- Schumpeter, J. A. (1939). *Business Cycles A Theoretical, Historical, and Statistical Analysis Of The Capitalist Process*. New York, London.
- Sünnetçioğlu, S. (2018). Restoran İşletmelerinde Örgütsel Öğrenme, İnovasyon Ve Kurumsal Çevrecilik Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 7 Sayı: 3, s.801-821.
- Şahin, Ö. (2015). Yetenek Yönetimi ve Yenilik Performansı İlişkisi: Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma, Aydın, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Şen, L. M. ve Çetinkaya, Ç. (2017). İnovasyonun Küçük Ölçekli Otel İşletmelerinin Performansına Etkisi: İstanbul Örneği. *International Journal of Academic Value Studies*, Cilt: 3, Sayı: 11, s. 235-243.
- Şimşek, A., ve Işık, C. (2016). Geleneksel Ürünlerde İnovasyon Belirleyicileri: Erzurum Cağ Kebabı Örneği. *I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi*, 07-09 Nisan 2016, Erzurum, s.315-322.
- Tekin, Y. (2012). Otel İşletmelerinde Yenilik Yönetimi İle Yenilikçi Örgüt Kültürü İlişkisi: Alanya' da Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Tekin, Y. ve Durna, U. (2012). Otel İşletmelerinde Yenilik Yönetimi Uygulamaları Alanya'da Beş ve Dört Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt:4, Sayı:3, s. 93-110.
- Timuroğlu, M. K. (2015). Örgütsel ve Çevresel Faktörlerin Örgütsel Yenilik Üzerine Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 1, s. 41-68.
- Tugores, M., ve Garcia, D. (2015). The Impact Of İnnovation On Firms' Performance: An Analysis of The Hotel Sector in Majorca, *Tourism Economics*, C: 21 (1), s. 121-140.
- Topsakal, Y. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2018). Turizm İşletmelerinin Özelliklerine Göre Sosyal İnovasyon Algı Farkları. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 27-46.
- Topsakal, Y., Çelik, P., ve Yüzbaşıoğlu, N. (2018). Küçük ve Orta Boy Turizm İşletmelerinde (Kobti) İnovasyon: Kaleiçi, Antalya Örneği. *Turkish Studies*, Cilt: 13, Sayı: 3, s.737-752.
- Topsakal, Y., Yüzbaşıoğlu, N. ve Kocabıyık, M. S. (2018). Turizm Endüstrisi ve İnovasyon: Bir Meta-Sentez Çalışması, *Innovation and Global Issues In Social Sciences III. Congress Book*, April 26-29, 2018, Antalya, s.189-201.
- Toy, S. ve Çalışkan, U. (2016). Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Aktörleri Olarak Kalkınma Ajansları ve Örnek Bir Uygulama "İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı". *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2, s.106-120.
- Toylan, V. N. (2014). Konaklama Sektöründe Faaliyet Gösteren Stratejik İttifaklarda Örgütler Arası İlişki Unsurlarının Bilgi Paylaşımı Aracılığıyla Örgütsel Yenilikçilik Üzerindeki

- Etkilerinin Araştırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Türk, M., ve Kara, E. (2018). Genç Lider Yöneticilerin İnovasyon Anlayışı: Turizm Sektörü Üzerine Bir Alan Araştırması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:8, s. 110-124.
- Türkmendağ, Z. ve Işık, C. (2016). İnovasyon Harcamaları İle Turizm Gelirleri İlişkisi: 2012 Yılı AB Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma. , *I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi*, 07-09 Nisan 2016, Erzincan, s.284-292.
- Unur , K., Atçı, D., Şanlı, C., ve Albayrak, Z. (2017). Turizm Yazınında İnovasyon Ve Sürdürülebilirlik Araştırmalarının İncelenmesi. *I.Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi: İnovasyon, Girişimcilik ve Sürdürebilirlik Kongresi (Futourism 2017) Bildiriler Kitabı*, Mersin / Türkiye, s. 477-484.
- Uzan, H. A., Işık, C., ve Ada, A. (2016). Turizm İşletmelerinin Etik Anlayışına Yenilikçi Bir Bakış Açısı: Uzundere Örneği. *I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, 07-09 Nisan 2016, Erzincan, s. 493-502
- Vardar, S. (2018). İşletme Yenilikçiliği ve Yöneticilerin Bireysel Yenilikçi Davranış Eğilimlerinin Finansal Olmayan Performans Üzerine Etkisi: Ankara Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.
- Vatan, A. (2010). Turizm İşletmelerinde İnovasyon: İstanbul'daki 5 Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Vatan, A. ve Poyraz, M. (2016). Nasıl Sürdürülebilir Otel Olunur ?. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Sayı:1, s.15-30.
- Vatan, A. ve Zengin, B. (2014). Çevresel İnovasyon ve Konaklama İşletmelerindeki Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı:8, s. 511-530.
- Viladimirov, Z. ve Williams, A. (2018). Hotel Innovations And Performance – The Mediating Role Of Staff Related Innovations, *Tourism Management Perspectives*.
- Yatkın, Ö. ve Akbaba, A. (2018). Türkiye'deki Gastronomi ve Mutfak Sanatları ile Aşçılık Bölümlerinde Verilen İnovasyon İçerikli Derslerin Önemi. *VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 20-21 Nisan 2018, İskenderun, s. 429-437.
- Yavuz, M. C. (2018). Akıllı Destinasyon:Turizm, İnovasyon, Girişimcilik ve Çözüm Bekleyen Konular. *2. Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi: İnovasyon, Girişimcilik ve Sürdürebilirlik Kongresi (Futourism 2018) Bildiriler Kitabı*, Mersin / Türkiye, s.733-737.
- Yiğit, S. (2014). Kültür, Örgüt Kültürü ve İnovasyon İlişkisi Bağlamında “İnovasyon Kültürü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 16, Sayı:27,s. 1-7.

- Yıldız, A. (2015). Termal Turizm İşletmelerinde İnovasyon: Pamukkale-Karahayıt Örneği . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yıldız Kale, E. ve Sahilli Birdir, S. (2010). Otel İşletmelerinde Yenilikçi Hizmetler. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, Yıl:7, Sayı:2, s. 30-40.
- Yıldız, M. R. (2017). Turizm İşletme Yöneticilerinin Yenilikçilik Algısının Yenilikçilik Faaliyetlerine ve Yenilik Stratejilerine Etkisi: Bartın, Zonguldak ve Karabük İllerinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.
- Yıldız, R. Ö., Bal, E. T., Akın, M. ve Ateş, A. (2018). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Bireysel Yenilikçilik Eğilimlerinin Ölçülmesi. *III Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 1605-1612.
- Yıldız, T. (2010). Konaklama İşletmelerinde Yenileşim Yönetimi, İzmir, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yılmaz, G. (2018). İstanbul'daki Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Müşteri Beklentilerine Yönelik Sunulan Makro Trendler. *Social Sciences Research Journal*, Cilt: 7, Sayı:4, s. 122-133.s
- Yüzbaşıoğlu, N. ve Doğan, O. (2018). Sağlık Turizmi İşletmelerinde İnovasyon Sürecine İlişkin Bir Literatür Taraması, *VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 20-21 Nisan 2018, İskenderun, s.213-222.
- Zach,F.J.ve Hill, T.L. (2017). Network, Knowledge and Relationship Impacts on Innovation in Tourism Destinations, *Tourism Management C:62*, s. 196 -207.
- Zach, F. (2016). Collaboration For İnnovation İn Tourism Organizations: Leadership Support, İnnovation Formality, And Communication, *Journal of Hospitality & Tourism Research*, C: 40 (3), s. 271–290.
- Zengin, B. ve Dursun, C. (2017). Otel İşletmelerinde Uygulanan İnovatif Faaliyetlerin Rekabet Avantajı Üzerine Etkileri: Doğu Marmara Örneği. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 2, s. 38-58.
- Zerenler, M. ve Karakuş, G. (2017). Ürün ve Süreç Yeniliğinin İşletme Performansına Etkisi: Bir Vaka Çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 2, s. 305-331.
- Warren, C., Becken S. ve Coghlan, A. (2018). Sustainability-Oriented Service Innovation: Fourteen-Year Longitudinal Case Study of A Tourist Accommodation Provider, *Journal of Sustainable Tourism*, s.1-20.
- Weidenfeld, A., ve Hall, M.C. (2014). Tourism İn The Development Of Regional And Sectoral İnnovation Systems, *The Wiley Blackwell Companion to Tourism*, s. 578-588.
- Weiermair, K. (2004) Product İmprovement Or İnnovation: What İs The Key To Success İn Tourism?, *OECD*, s.1-11.
- Williams, A.M. ve Shaw, G. (2011). Internationalization and Innovation in Tourism 2011, *Annals of Tourism Research*, 38(1): 27–51.